

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

İŞÇİ PARLAMENTOSU : V' inci Genel Kurul

OCAK 1964

SAYI : 11

**TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU**

O C A K

1 9 6 4

AYLIK DERGİ

Fiati : 250 Krş.

Abone Şartları

1 Yıllık 25.00 TL.

6 Aylık 15.00 TL.

YIL : 1

SAYI : 11

TÜRK - İŞ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ

Seyfi DEMİRİSOY

Genel Yayın Müdürü

Oktay POYRAZ

Yazı İşleri Müdürü

Özer ESMER

Teknik Sekreter

Attilâ ULUDOĞAN

İDARE ve YAZIŞMA ADRESİ

İşçi Sigortaları Hanı Atatürk Bulvarı Kat 3/14

YENİŞEHİR — ANKARA

Telefon :

12 37 67 — 12 66 18

**TÜRK - İŞ DERGİSİ BASIN AHLAK YASASINA
UYMAYI KABUL ETMİŞTİR.**

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER

Sârik

Matbaası - Ankara

B U S A Y I M I Z D A

Tutumlu Mücadele

Seyfi DEMİRİSOY

Toplu Pazarlık ve İşverenlerimizin Tutumu

Halil TUNÇ

Meselelerimiz ve Çözüm Yolları

Kaya ÖZDEMİROĞLU

Ücretler Artmamalıymış!...

Doğan AVCIOĞLU

Çaresi bu mu?

Tanımıyorsunuz Sendikacıları...

Beşinci Genel Kurul

Danışma Kurulu

TUTUMLU MÜCADELE

Seyfi DEMİRSOY

Türk - İş Başkanı

Geçen hafta içinde ,Devlet Plânlama Teşkilâtı'ndaki Danışma Kurulu'nda plânın uygulanmasındaki güçlüklerin hangi tedbirlerle giderilmesi konusunda görüşmeler yapıldı.

İki gün süren toplantıda ,yatırım projelerinin zamanında ikmali, devam edenlerin sür'atlendirilmesi ,özel sektörün yatırıma teşvik edilmesi gibi konular tartışıldı

Türk - İş te, kendine tanınan kontenjan dahilinde toplantıya katılarak önemli gördüğü konulardaki görüşünü açıklamaya çalıştı. Bu arada söylenenlere alınanlar ve asabi haller gösterenler çıktı. Sendikacıların kaderidir bu.. Zor meslektir. Kızılacaktır kendilerine... Ne yapalım yani... Susacak değiliz ya .Hem söyleyeceğiz gerçekleri, hem de yazacağız.

Şimdi, plân uygulamasının yavaş tempo ile yürütmesinin bir sebebinin devlet mekanizmasında ikinci üçüncü derecede sorumluluk yüklenenlerin tutumu olduğu ifade edilir ve bu tutum eleştirilirse, söylemene kızmak mı doğru, yoksa tutumu değiştirmek mi?...

On yedi yıllık sendikacılık hayatımda nelere tanıkl oldum. Tutumla gittiğimiz, bizim diye adlandırdığımız kurumlardan mı kovulmadık? Sıfatımız öğrenilince peşimizden mi koşulmadı? Bazı yönetici arkadaşlara, bakanlığın ön kapısından girmek mi yasak edilmedi? Bakan iltifat edince iltifat eden, bakan kızınca yanıımızdan kaçanlara mı rastladık? Bu konularda uzun bir boncuk dizisi yapmak olanaklı...

Bir başka gerçek te şu ki, devlet kademelerindekiler, olayları üstlerine pembe göstermek gayreti içindeler. Sorumluluklarının farkında olmadıkları için üst makamları zor duruma sokanların bulunduğu da gerçektir

Basınımızda poz poz fotoğrafları çıkan ve kanunsuz grev yaptıkları gerekçesiyle bir hafta hapis te yatırıldığı kamuoyuna ilân edilen, sanki çileleri yetmiyormuş gibi yeni dertlere sürüklenen Lâstik-İş yöneticilerine reva görülen davranışa sebep olanlar nerede?...

Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda iş uyuşmazlıklarının üç gün içinde karara bağlanacağına dair yargı vardır. Çalışma teşkilâtının yeter-

sizliğinin, kanunun normal yönde yürütmesine engel teşkil ettiği yolundaki özürleri kabul edemeyiz. Ama ne yapalım ki, kanunun kesin emrini tevîl yolunda emirler verildiğini öğreniriz. Bu zihniyette olan basın ,toplu iş sözleşmesi düzeninin yörüngesinde gideceğini iddia edebilir mi?

Bir başka örnek daha:

Sendika yöneticileri ,toplu iş sözleşmesi yapmak üzere Ankara'ya davet edilirler, gelirler... Yetki uyuzmazlığı oldu mu, tabii, Çalışma Ankara Teşkilâtı'na başvurulur... «— Hayır ...» derler, «Müracaat Eskişehir'de yap...» derler, Konu ortada kalır. Ne zaman halledilir bilmem.

Biz sendikacılar, söyleyeceğiz kusurları... Konuşandan art düşünce beklenemez Konuşmıyan, beğenilmeyen olaylar karşısında reaksiyon vermiyenden korkulsun. Elbette söyleyeceğiz ki, yanlış tutumlar düzeltilsin.

İmdi... Kalkınma Plânı'nın uygulanmasında, projelerin zamanında yapılmamasının sebepleri muhakkak ki çoktur. Ama, olanaksızlıkları olanaklı hale sokan yöneticilere sahip olduğumuzu da memnunkla kaydedelim.

İşte Ankara Valisi Sayın Enver Kuray ve iş arkadaşlarını ,Emlâk Kredi Bankası Genel Müdürü'nü ulusa gerçek ülke sevgisi ile çalışan yöneticiler olarak tanıtabiliriz Akıbalığımız, özel çıkarımız fiilen yok. Yeni tanıdım bu yöneticileri... Üç bine yakın işçi dairesi için gereken proje ve hesapların kısası sürede gerçekleştirilmesi konusundaki tutumlarını alkışla anmamak olanaksız.

Diyoruz ki ,ülkeye hizmet, herşeyden önce heyecan ister, hareket etmek geziler yapmak ister, Kalkınma plânları ,günü gün edenlerle hedefe ulaşamaz.

Bu arada politikacılarımıza da söyleyeceğimiz var. Oy kaygusu hâkim davranışlarını beğenmiyoruz. Sen tut, plânın strateji ve hedeflerinde birlikte hareket et, sorumlu durumda iken plânı öv, sonra da ortalıktan ayrıldın mı aynı plânı yer... Birazcık sorumluluk duygusu bekliyoruz.

NOT: Yılbaşı dolayısıyla işçiden ,sendikacıardan ve dostlarımdan aldığım yüzlerce tebrike ayrı ayrı cevap veremedim Zamanım yetmedi. Bütün tebriklere teşekkür eder, karşılıklı iyi yıllar ve günler dilerim ideal arkadaş ve dostlarıma...

OLAYLAR

5' inci GENEL KURUL

«Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 5'inci Genel Kurul Toplantısı ,Ocak Ayı'nın 27'inci günü Bursadaki Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nda yapılacaktır...»

Ocak ayında çıkan gazetelerin muhtelif sayılarında bu cümleyle başlıyan haberler yer alıyordu. Gazeteler ,daha sonra kongreye davet edilen misafirlerden, hazırlık yapan Yürütme Kurulu'ndan söz ediyorlar ve sıra yeni yürütme kurulunun kimlerden teşekkül edeceği meselesine geliyordu.

Bu konuda subjektif komandierlere girmekten kaçınan birkaç basın organının dışındaki gazeteler ,Yürütme Kurulu üyelerinin leh ve aleyhinde tahminlerde bulundular.

Oysa aslolan üç yıllık çalışmaların, onaylanıp - onaylanmaması meselesi idi. Grev, Lokavt ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun, Sendikalar Kanunu'nun Sosyal Sigortalar Kanunu'nun kabulünde verilen emeklerin, İktisadî Devlet Teşekküllerinin denetimine İşçilerin katılmasını takdir edip - etmemenin ,bakanlarla üç ayda bir araya gelerek ,meseleleri yüzyüze konuşabilmeyi isteyip - istememenin tartışılacağı «İşçi Parlamentosu»nda önemli olan ,insanlar değil, yapılan işler, alınan haklar, kavuşulan yeni sosyal imkânlardan ibaretti.

ÜÇ YILDA NELER YAPILDI?

Son üç yıl, Türk işçi hareketinin altın devri oldu. Bunu anlamak için yapılan ve yapılamayan işleri, tevazu ve samimiyet içinde olduğu gibi ortaya döken Türk - İş Yönetim Kurulu ve Yürütme Kurulu raporlarına bir göz atmak yetercektir.

Yönetim Kurulu Raporu, bundan önce yapılan Dördüncü Genel Kurul'a giderken, Türk Sendikacılık hareketinin ne durumda bulunduğunu şu sözlerle açıklıyor:

«Dördüncü genel kurulumuzun aktedildiği günlerde Türk - İş'in durumunun ve Türkiye'mizde işçi hak ve menfaatleriyle ilgili çalışmaları ibretle hatırlamak ve dördüncü genel kurulda yönetim kurulumuza verilen direktiflerle bugünkü durumu iyice değerlendirmek, kanaatimizce, gelecek için çok önemlidir. Dördüncü genel kurula gidilirken, Türk - İş'e bağlı teşekküllerden bir kısmı gelişmemiş ,bazıları gerçek sendikacılık ülküsünü benimseyememiş, varlıklı sendikalarımızın pek azı müstesna, Türk - İş'e aidat ve müşterek çalışma vecibelerini yerine getirmemek için adeta birbirleriyle yarış eder görünüyor ve sendika liderlerinde cesarete, bilgiye dayanan mücadele ruhunu müşahade etmek pek mümkün olamıyordu. Henüz bu devrede elimizde mevzuat baki-

mından 5018 sayılı Sendikalar Kanunu'ndan başka bir tutanak yoktu .Yetersiz ve savunma gücünden yoksun sendikalarımıza kanun önünde ihtiyarî teşekküller gözüyle bakılıyor, taraf olması kabullenmiyor ,daha açık bir deyimle, faaliyetleri hazmedilemiyordu. İşçiler de, sendikalarının etrafında birlik halinde değillerdi. Sendikalar, çeşitli sebeplerle parçalanmışlar ,bölünmeler yüzünden gereken inisiyatif gösterme kabiliyetini kaybetmişlerdi. Teşkilatlanmada bir plân yoktu. Dördüncü genel kurulun büyük bir kısmı, şahsî çekişme ve çelmeleşmeyle geçitirilmiş olmasına rağmen, ileriye ait görüş ve takibi gerekli yol ve prensipler tayin edilmiş, yürütme ve yönetim kurullarına gereken direktifler verilip, idarecilerin başarılı olması istenmişti.

Aldığımız direktifleri, başlıca şu önemli noktalarda toplayabiliriz:

1 — Anayasa'da işçi hakları teminata bağlanacak,

2 — Toplu İş Sözleşmesi, Grev hakkı kanun teminatına raptedilecek ,yeni sendikalar kanununun çıkarılması için çalışmalar yapılacaktır,

3 — İşçilerin sosyal sigorta hakları yeniden kanunla düzenlenecek,

4 — Dış münasebetler geliştirilecek ,hür dünyanın sendikacılığı

dikkatle incelenecek ve gereken teminatlara kurulacak,

5 — 27 Mayıs'tan sonra işlerinden çıkarılan işçilerin, işlerine iadesi temin edilecek,

6 — İşsizlik sigortasının kurulması, tarım işçilerinin teminat altına alınması sağlanacak...

Bunun dışında, Çalışma Meclisi'nin sür'atle toplantıya çağırılması ve İş Kanunu'nun tadili, İşçi Sigortaları Kurulu Teşkilât Kanunu'nun çıkarılması, kanunların yeterli hale gelmesi ve genel kurulun toplantıya çağırılması konularında da üzerimize düşen yapılacaktır.»

YENİ TEMELLER

Bugün durum büyük ölçüde değişmiş, Türk sendikacılık hareketi yeni temeller üzerinde hızla gelişmeye başlamış ve toplum hayatının itibarlı ve vazgeçilmez belili başlı kuruluşlarından biri haline gelmiştir. Yönetim Kurulu Raporu, bu durumu şöyle belirtiyor:

«Dördüncü Genel Kurulda, Yönetim Kurulu'muza verilen görevlerden birisi, Türk - İş'i itibarlı sözüne güvenilir ve Türk halk efkârında davranışları tasvip edilir, bağlı teşekküllerin inancına mazhar bir teşekkül haline getirmek gibi çok önemli bir görevdir. Bugün bu husus, şükranla kaydetmek zorundayız ki, gerek Türk - İş'in etrafında toplanan sendika, federasyon ve Türkiye tipi sendikalarla, gerekse basınımızın müzaheretleri ile gerçekleşmiş bulunmaktadır.

Türk - İş'e bağlı sendikalar büyük bir çoğunlukla aidat vecibelerini yerine zamanında getirir bir vaziyete gelmiştir ve çalışmalarında Türk - İş'in talimat ve direktiflerine uygun hareket etmeyi, prensip olarak kabullenmişlerdir. Bu müşterek hareket prensibidir ki, çıkartılacak kanunlarda Türk - İş'in görüşünün alınmasını zorunlu kılmış ve işçi hareketlerinde tek ve gerçek söz sahibi ola-

rak, Türk - İş'in müteale edilmesine sebebiyet vermiştir.»

Bu gelişmenin üç yıllık bilâncosu, Yürütme Kurulu Raporu'nda da şöyle ifade ediliyor:

«5'inci Genel Kurul Toplantı'mızı, Türk sendikacılığının yeni ve olumlu bir devreye girdiği sırada yapmakla iftihar ediyoruz. Gerçekten, son üç yıl, Türk sendikacılığının bir yeniden kuruluş devresi olmuştur. Hür Sendikacılığın gelişmesini ve kuvvetlenmesini önleyen engeller, bu devrede kaldırılmış, işçilerimiz, toplu sözleşme ve grev haklarına kavuşmuştur. Türk sendikaları, artık uluslararası hür işçi teşekküllerinin üyesidir. Türk İşçisi, pek yakında, iktisadî devlet teşekkül ve müesseselerinin idare organlarında temsil edilecektir .

Sendikalar, çok sayıda işçinin, az sayıda sendika etrafında toplanmasını sağlayacak şekilde yeniden teşkilâtlanmakta ve güçlü teşekküller haline gelmektedir. Sendikalı işçi sayısı, çağ gibi büyümektedir. Halen sendikalı sayısı, 400 bin'in üstündedir. Kısa zamanda bu tempo ile devam ettiği takdirde, miktarının bir misline çıkmaması için bir sebep yoktur.

Böylece kuvvetli ve bağımsız sendikalarla toplanmaya başlanan Türk İşçisi toplum hayatında lâayık olduğu mevkiî alma ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde, kalkınma davamızın başarıya ulaştırılmasında ve demokrasimizin dengeye kavuşturulmasında tarihi vazifesini ifâ edecek güce ve şuurla varma yolundadır.....»

Yürütme Kurulu'nun bu konudaki sözleri şöyle devam ediyor:

«O günden bugünlere gelmesinde, hiç şüphesiz, kurumların, Türk sendika yöneticilerinin büyük hisseleri vardır. Ama, şuna inanıyoruz ki, o günlerden bugünlere kadar, hak ve hürriyetlerinin elde edilmesinde en büyük şeref payı, bu hakları şuurla, azimle ve yılmadan savunmasını bilmiş ve

olgunluğuna herkesi inandırmış olan Türk işçisindir.»

Görüldüğü gibi, üç yıl önceki manzara ile, bugünkü durum arasında başdöndürücü bir fark var... Yarın, herhalde bugün elde edilenleri de küçümseyeceğiz. Çünkü Türk işçi hareketi hızla gelişiyor.

Bugün hepimizin iftihar ettiği bu safhaya elbette ki kendiliğinden gelinmedi. O günlerden bugünlere gelişinde, uzun yıllar süren mücadelelerin, ısrarlı, sistemli ve şuurlu çalışmaların ve herşeyin üstünde Türk işçisinin payı büyük. Bu mücadeleleri, yapılan çalışmaları, nereye ve nasıl geldiğini her an akılda taze tutmak lâzım. Bunu unutmazsak ve nereye nasıl geldiğimizi bilirsek, ileride çok daha mutlu ve ışıklı günlere ulaşmak, kolay olacaktır. Bu sebeple, son üç yılda yapılanları ve bunların nasıl yapıldığını bilmekte şaşmaz bir fayda görmekte kendimizi haklı buluyoruz.

YENİ ANAYASAMIZ

27 Mayıs 1960'dan sonra başlayan devrede, işçilerimizin hak ve hürriyetlerini tatminkâr şekilde garantiye alan bir Anayasa'nın hazırlanması, Türk İşçi hareketinin büyük bir başarısı oldu. Sendikalarımızın Kurucu Meclise seçtikleri altı temsilci, Türk - İş'le sıkı işbirliği halinde çalışarak ve elverişli politik ortamdan faydalanarak, sosyal hak ve hürriyetlerin Anayasa'da yer almasını başardılar. Türk - İş Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) kanalıyla, çeşitli demokratik ülkelerin anayasalarında mevcut işçi hak ve hürriyetlerini gösteren dokümanları getirterek, Kurucu Meclis'in bu konuda yaptığı çalışmaları kolaylaştırdı.

Yürütme Kurulu Raporu, bu konuda şöyle diyor:

«Temel haklarımızdan olan grev yapma hürriyeti, toplu iş sözleşmesi yapma hakkı, sendika kurma hak ve hürriyeti sosyal güvenlikle ilgili haklar, bu meclis zamanında sağlam esaslara bağlanmıştı.»

SENDİKALAR KANUNU

İşçi hak ve hürriyetlerinin teminat altına alan Anayasa'nın kabulünden sonra, esas mesele, Anayasa ilkelerinin işçi menfaatlerine en uygun şekilde kanunlara ve uygulama alanına geçebilmesiydi. Bu bakımdan yeni bir Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun istenen tarzda hazırlanması, en önemli meseleydi.

Türk-İş'in, Sendikalar Kanunu ile ilgili çalışması, Kurucu Meclis devrinde başlar. Türk-İş, hür ve bağımsız bir sendikacılığı gerçekleştirecek bir sendika kanununa bir an önce kavuşmak için, Kurucu Meclis'teki işçi temsilcileriyle sıkı işbirliği kurarak bir kanun tasarısı hazırlamış ve tasarısı Kurucu Meclis Çalışma Komisyonu'na kadar intikal ettirmiştir. Bu komisyon, Türk-İş görüşüne tamamen uygun şekilde tasarıyı kabul ederek meclise sevketti. Tasarı, Temsilciler Meclisi çalışma döneminin kısıtlığı yüzünden kanunlaşamadı.

İkinci safha ise, seçimlerden sonra başladı. Türk-İş, bu devrede, Hükümet tasarısı ile üç milletvekili tarafından verilen kanun teklifini, bütün teşkilâtın görüşünü alarak incelemiş, iki teklif üzerinde yapılmış gerekli değişiklikleri teferruatlı olarak tesbit etmiş ve ayrıca yeni bir tasarı hazırlamıştı. Bütün bu vesikalar, Hükümete ve komisyon üyelerine gönderildi.

Sendikalar Kanunu yeterli değildi. Türk-İş, bir basın bülteniyle bunu Hükümete ve kamu oyuna duyurdu:

«Karma Komisyonunda müzakere ve kabul edilen ve Millet Meclisine sevkedilecek olan Sendikalar Kanunu Tasarısı'nın «lafıyla, ruhuyla ve her türlü vasfıyla Anayasa'ya ve temel işçi hak ve hürriyetlerine aykırı» olduğu ve demokratik işçi hareketlerinden korkan bir düşüncenin mahsulü olduğu müşahade edilmektedir. Kanun tasarısı, bugünkü durumu ile, işçi haklarını

savunmada, işçilerin milli gelirden hisselerini sosyal adalete uygun ölçülerde almasını sağlamada esas olan güçlü ve bağımsız sendikaların kurulmasını engelleyecek niteliktedir.»

Türk-İş, bununla da yetinmedi. Tasarıyı İngilizce'ye tercüme ettirerek, ICFTU'nun görüşünü almayı önemli saydı. Tasarı, aynı zamanda, 1962 Ocak ayında toplanan Çalışma Meclisinde sert ve çetin tartışmalara sahne oldu. ICFTU Müşaviri bu çalışmalara Türk-İş müşaviri olarak katıldı. Nihayet, 1962 Nisan'ında, Türkiye'de mevcut bütün sendika başkanları Ankara'da toplanmaya çağırıldılar. Bu toplantıda, söz konusu kanunlar konusunda, parlamentoda Türk-İş'in takip edeceği politika belirlendi. Bu toplantıya katılan 320 sendika başkanı, Türk-İş'in görüşünü oybirliğiyle kabul etti ve bunu kamuoyuna da duyurdu:

«Herşeyin üstünde olan herşeye kadir Türk Kamuoyuna duyurulur:

8.4.1963 Pazartesi günü Türk-İş'e bağlı, yurdun her köşesinden gelen 320 sendika başkanı, aşağıdaki kararları oybirliğiyle almıştır:

1 — Türk İşçisi'nin temsil eden biz, 320 sendika başkanı, Anayasa'mızın ruhuna uygun, demokratik sendikalar, grev ve toplu sözleşme kanunlarına kavuşmanın hasret ve amacındayız. Bunu en meşru yollarla elde etmek kararındayız.

2 — Bu haklarımızı kısıtlamaya çalışan kişiler ve teşekküller için, demokratik nizamın en tabii unsuru olan seçme ve oy kullanma hakkımızı, şahıslar olarak, değerlendirecek ve onların tekrar seçilmemeleri için muhitlerimizde parti farkı gözetmeksizin yekvücut olarak gayret göstereceğiz. İnancımız, demokrasiyi, onun gerektirdiği hakları vermesini bilenlerin koruyacağıdır.

3 — Türk-İş etrafında bölünmez bir kitle olarak birleşen bizler, sosyal ve demokratik haklarımızın kotarılmasında savunduğumuz hakları destekleyenleri alkışlarız. Bu haktanır kişilerin, ileriki seçimlerde de, tekrar seçiri görev alabilmeleri için yine bu milletin birer ferdi olarak çalışacağımızı açıklarız.»

Türk Sendikacılık hareketinin son görüşü böylelikle tesbit edilmiş oldu. Geriye, kanunların, bu görüşe uygun olarak çıkmasını sağlamak kalıyordu. Türk-İş, bu amaçla milletvekili ve senatörlere birer dosya gönderdi. Dosyada, Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunlarıyla ilgili bütün gerekli bilgiler bulunmaktaydı.

Yürütme Kurulu Raporu'nda, bu faaliyetlere şöyle temas ediliyor:

«Mederi ve sosyal haklarının şuuru varmış bulunan ve bu hakları gereği gibi kullanabilmek için gittikçe teşkilâtlanan Türk İşçisi'nin de istediği temel hakların hatırlanması maksadıyla dosyalara, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin sosyal hak ve hürriyetlerle ilgili belli başlı maddelerinin tercümelemleri, Japonya, Federal Almanya, İtalya gibi hür ve medenî ülkelerin Anayasalarından işçi hak ve hürriyetleriyle ilgili belli başlı madde ve hükümlerinin tam tercümelemleri, Anayasa'mızın ayrı bir kâğıt üzerinde bir araya getirilmiş çalışma hayatı işçi hak ve hürriyetleriyle ilgili madde ve hükümleri, memleketimizin de katıldığı çalışma teşkilâtının toplu sözleşme ile ilgili 91 sayılı sözleşmenin tam metni, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçmiş olan Beş Yıllık Kalkınma Planı'mızın işçi hak ve hürriyetlerinin düzenlenmesinde öngördüğü esaslar, İkinci Karma Hükümet Programı'nda yer alan işçi hak ve hürriyetleriyle ilgili kısım, Karma Komisyon'dan çıkan tasarıların tam metni ve nihayet Türk İşçisi'nin Anayasa'mızdaki hükümlere uygun olarak ileri sürdüğü is-

teklere ve işçi haklarının demokratik esaslarını ihtiva eden ve son olarak 320 sendika başkanı tarafından da ittifakla kabul edilen Türk - İş'in son görüşü ile, Türk - İş tarafından hazırlanan Sendikalar Kanunu Tasarısı da dosyada yer almaktaydı.

Tasarıların mecliste müzakere sine başlandığında, Türk - İş'in milletvekillerine gönderdiği dokümanlar, etkisini gösterdi. Bir milletvekilinin konuşması, bu etkinin çok güzel bir ifadesi idi. Bu milletvekli «Bugün memnuniyetle müşahade ediyoruz ki, hakların nizamlanması maksadıyla hazırlanan kanun tasarıları hakkındaki nokta-i nazarlarını parlamentoya kuvvetle aksettirebilmişlerdir. Bilhassa Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun bu yoldaki çalışmaları ve faaliyetleri, Türk Sendikacılığı'nın geleceği bakımından bize ümit vermektedir.» sözleriyle Türk sendikacılık hareketinin bu yoldaki olumlu çalışmasını ifade etmiş oldu.

Bu arada, milletvekillerinin dosyalarına konan değiştirme takrirleri de, milletvekilleri tarafından büyük ilgi görmüş ve Türk Parlamento tarihinde ilk defa Parlamento dışındaki bir teşekkülün hazırladığı değiştirme takrirleri, Başkanlık Divanı'na verilmiştir. Başkanlık Divanı'na verilen değiştirme takrirlerinin birçokları aynen, birçokları da tadilen kabul edildi.»

274 Sayılı Sendikalar Kanunu da böylece çıkmış oldu. İnsan eseri olan bu kanun da elbette eksiksiz değildir noksanlar vardır. Bunlar, ileride değiştirilebilir. Fakat insaf ile kabul etmek gerekir ki bugün Türk İşçi hareketine hızla gelişme imkânı veren bir Sendikalar Kanunu'na sahibiz.

TOPLU SÖZLEŞME, GREV VE LOKAVT KANUNU

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu için de aynı şekilde mücadele edildi. Kurucu Meclis devresinde hazırlanan Hükümet tasarısı, kısıtlayıcı hükümler ve nok-

sanlıklarla doluydu. Tasarı, Türk Sendikacılık hareketinin sert tepkisiyle karşılandı ve teşkilâtın görüşü alındıktan sonra, bir karşı tasarı hazırlandı.

Seçimlerden sonra, Sendikalar Kanunu gibi, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu tasarısı da, Türk - İş Temsilciler Meclisi'nde ve Üçüncü Çalışma Meclisi'nde uzun uzun tartışıldı. Türk - İş, bu konuda da, ICFTU'nun gönderdiği bu uzmanı müşavir olarak kullandı.

Çalışma Bakanlığı, Çalışma Meclisi'nden sonra, Türk - İş'in görüşlerini oldukça kapsayan bir tasarı hazırladı. Tasarı hakkında teşkilâtın ve ICFTU'nun görüşleri alındı. Bu görüşlerden faydalanarak hazırlanan metinler, Yönetim Kurulu'na incelendikten sonra, Karma Komisyon'a gönderildi. Ne yazık ki, Karma Komisyon, Hükümet tasarısına kısıtlayıcı hükümler getirdi. Artık, bütün mücadelenin meclis içinde yapılması gerekiyordu. 320 Sendika başkanının tarihi Ankara toplantısı işte bu devreye rastlamaktadır. Bu toplantıda Türk sendikacılık hareketinin, tasarı hakkındaki son görüşü tesbit edildi. Ayrıca, ICFTU'nun yeniden görüşü alındı.

Bu safha ve sonrası, Yürütme Kurulu Raporu'nda şöyle belirtiliyor:

«Tasarının, gerek Türk - İş kademesinde müzakeresi ve gerekse parlamento içinde müzakereleri sırasında ICFTU'nun yukarıdaki her iki görüşünün de büyük faydası olmuştur. Bilhassa parlamentoda, üyesi olmakla iftihar duyduğumuz ICFTU'nun ismi sık sık geçmiş ve bazı milletvekilleri tarafından, ICFTU'nun görüşünün mutlak surette dikkate alınması talep edilmiştir. Ancak, Sendikalar Kanunu bölümünde de işaret ettiğimiz gibi, bu kanunda da görüşümüzün yüzde yüz gerçekleştiğini iddia edecek değiliz. Fakat, bu konudaki dikkatli ve ciddi çalışmalarımız, tasarının, parlamen-

toya ilk sevk edildiği durumdan daha ileriye doğru gelişmesini sağlamıştır.

Konfederasyonumuz, tasarının kanunlaşmasını da müteakkip boş durmamış ve bu kanunlardan en iyi şekilde yararlanmak için teşkilatımızı dokümanle etmeyi ön görmüş ve konu ile ilgili hazırladığı 12 parça dokümanı teşkilatına zamanında göndermiştir.

Şurasını memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, Çalışma Bakanlığı dahi kanunların tatbiki ile ilgili teşkilâtını bu şekilde dokümanle etmemiş, birçok Bölge Çalışma Müdürlükleri Türk - İş'in gönderdiği bu dokümanlardan istifade etmek yoluna gitmişlerdir.

Burada bir hususu da ifade etmeden geçemeyeceğiz. İşçilerimizi ilgilendiren her konuda, en az bizler kadar heyecan gösteren ve davalarımıza inanan Sayın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'i Türk İşçisi bu hizmetlerinden dolayı her zaman saygı ve şükranla anacaktır. Bizler de huzurlarınızda Sakın Ecevit'e şükran ve teşekkürlerimizi bildirmediği zevkli bir vazife telâkki ediyoruz.»

Sendikalar Kanunu gibi, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu da, her insan eseri gibi elbette eksiksiz değildir. Yalnız, kısa bir uygulama devresi de göstermiştir ki, bu kanunlar, sendikaların güçlenmesine büyük ölçüde hizmet edeceklerdir. Bu kanunların tatminkâr şekilde çıkması için yıllardır mücadele eden Türk sendikacılık hareketi, bu başarısıyla iftihar etmekte haklıdır.

TEŞEBBÜSÜN YÖNETİMİNDEKİ İŞÇİLER

İktisadî Devlet Teşekkülleri ve İştirakleri hakkındaki kanun tasarısı ile, işçilerimizin, devlet teşebbüslerinin yönetim kurullarında temsili, sınıf demokrasi yolunda ümit verici bir başlangıç oldu.

Demokrasi, elbette ki, sadece dört yılda bir seçim sandığı başına gitmekten ibaret değildi. Demokrasi, toplum hayatının her ke-

siminde uygulandığı vakit gerçek demokrasi olabilirdi. Siyasal demokrasi ancak iş hayatındaki demokrasiyle tamamlandığı zaman, soyut bir kavram olmaktan kurtulur ve somutlaşırdı.

«Ümit verici başlangıç» olarak nitelediğimiz bu yeniliğin olumlu tarafının izahı bundan ibaretti.

Yürütme Kurulu Raporu'nun ilgili kısmında bu konu şöyle değerlendirilmektedir:

«Hükûmet, bu tasarı ile, iktisaden kalkınmış bütün memleketler de tatbik edilen işletmeler seviyesindeki işbirliği ve müşaverenin kalkınmamıza ve sınaî demokrasinin teessüsüne yapacağı müsbet etkiyi geç te olsa kabul ederek, bütün iktisadî devlet teşekküllerinde ve sermayesinin yarısından çoğu devlete ait işletmelerde işçinin, işletmenin yönetim ve üretimine katılmasını sağlamıştır. Böylelikle yeni girdiğimiz düzende, işçiler, İktisadî devlet teşekküllerinin yönetim kurullarında ve o teşekküllere bağlı müesseselerin yönetim komitelerinde, kendi seçecekleri işçilerle temsil edilecekler ve işyerinin yönetiminde ve dolayısı ile her türlü hesabında, kâr ve zararında söz sahibi olacaklardır.»

Ne var ki, gerçek demokrasiye, kendilerini bir türlü alıstıramayan ve ancak işlerine geldiği zaman gözlerini batıya çeviren kişiler, batıda uygulanan bu sistemi hazmedemediler. Meclis Karma Komisyonu'nda, işçilerin işletme komitelerinde temsili hususu ile ilgili maddeyi tasarıdan çıkarttılar.

Ancak, bu oyun Türk sendikacılık hareketinin uyanık davranışı ile önleildi ve işçilerimizin devlete ait işletmelerin üretim ve yönetimine katılması sağlandı.

Yürütme Kurulu Raporu'nda, bu konuda atılan bu ilk adım şöyle değerlendiriliyor:

«Bu sebeptendir ki, tasarıdan, işletmede işçilerin temsiline çıkarıl

dığını öğrenir öğrenmez, Türk - İş, Geçici Komisyon üyelerine ve bu tasarı üzerinde söz alacak milletvekillerine hazırladığı dokümanları göndermiş, bilhassa sanayileşmiş memleketlerin işçi - işveren münasebetlerini geliştirmek amacıyla kurdukları komiteleri ana hatları ile açıklamış, bu komitelerin kuruluş ve işleyişini özellikle belirtmiş ve ayrıca şifahi olarak bazı Komisyon üyelerini ve milletvekillerini ikna ederek tasarı metnine bu hususun tekrar konmasını sağlamıştır. O kadar ki, Türk - İş'in, 11 Avrupa ülkesindeki durumu belirten dokümanı büyük bir ilgi görmüş, ilgililer, teklif sahibi hükûmetin dahi, tasarısını müdafaa ederken, böyle bir dokümandan bahsetmediğini ifade ederek, Türk İş'in bu yoldaki gayretlerini takdirle kaydetmişlerdir.

Tasarı, Millet Meclisi'nden görüşümüze uygun olarak çıkmıştır. Aynı tasarı Cumhuriyet Senatosu'ndan da müsbet şekilde geçerek kanunlaşmıştır.»

İŞ KANUNU VE SOSYAL SİGORTALAR KANUNU

İşçi yararına kanunlaştırılması için çalışılan daha birçok kanun da, halen parlamentoda beklemekte. Bunlar arasında, İş Kanunu, Deniz İş Kanunu, Millî Prodüktivite Merkezi Kuruluş Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu, İşçi İktisadî Hakkındaki Kanun gibi önemli konular var. Ayrıca Tarım işçileri için ayrı bir iş kanunu yapılması ve bir işsizlik sigortası kurulması için de çalışmalar yapılıyor.

Türk sendikacılık hareketinin İş Kanunu'nu günün koşullarına uygun, işçinin geleceğini garanti altına alan, demokratik esasları kapsayan bir kanun haline getirme ve daha geniş bir uygulama alanına kavuşturma teşebbüsleri de başarıya ulaşmış sayılabilir. Bu konudaki kanun çıkmak üzeredir.

İş hayatında verimliliği artırma amacıyla hazırlanan kanun, «Millî Prodüktivite ile ilgili ka-

nun» üzerindeki çalışmalara da halen devam ediliyor.

Hayat seviyesinin ve ücretlerin enflasyona gitmeden yükselmesi, bilindiği gibi, üretim ve verim artışı ile yakından ilgilidir. İşçilerimiz verimlilik artışına kaulması ancak verim artışının doğru şekilde ölçülmesi ve adil şekilde paylaşılması ile bir anlam kazanabilecektir. Bu da, verimlilik artışına işçilerimizin temsilcileriyle tam ve eşit şekilde katılmalarıyla kabil olabilecektir. Türk - İş, bu sebeple, Hükûmet — İşçi — İşveren eşitliğini sağlamak için çaba göstermiştir.

Öte yandan, Türk - İş, Sosyal Sigortalar Kanununda da, yüceltmiş bir sistemi arzulamaktadır. Yürütme Kurulu Raporu, Türk sendikacılık hareketinin bu konudaki görüşünü şöyle ifade ediyor:

«Bugün memleketimizde İşçi Sigortaları Kurumu sosyal güvenlik çalışmaları en geniş anlamıyla uygulayan tek kurum olarak sosyal güvenlik hareketinin çekirdeğini meydana getirmekte olmakla beraber henüz gerek şümül sahası bakımından bugünün ihtiyaçlarına ve Anayasamızın sosyal esprisine cevap vermekten bir hayli uzaktır.

Sendikalarımızın bütün çabaları bugüne kadar bu kuruma istenilen istikameti verememiştir. Hükûmet edenler de birçok ahvalde bu kurumu gayeleri dışına yöneltmek istemişler, kurumun fonlarını başka maksatlara kullanmakta zerre kadar sakınca görmemişlerdir.

Artık yeni girdiğimiz düzende bu kurumun Anayasamızın sosyal esprisine ve kalkınma planının tesbit ettiği sosyal hedeflere uygun şekilde anlayışını değiştirerek kendisine bir çeki düzen vermek zamanı gelmiş ve geçmektedir. Bu düzenin politikasına ayak uyduramayan İşçi Sigortaları Kurumu ve onu yönetenler şunu gayet iyi bilmelidirler ki, işçi teşkilatları artık bu Kuruma istikamet vermek için her türlü harekete giriş

mevi göze almışlardır ve bu hususta kararlıdırlar .

Her şeyden önce kurumun teşkilât kanunu değiştirilmeli ve kurum hükûmet müdahalesinden uzak üçlü bir sistemle yönetilmelidir Bununla alâkalı olarak kurumun her Genel Kurulunda müzakere edilerek, işçi, işveren ve hükûmet temsilcilerinin ittifakla kabul ettikleri teşkilât kanunu tasarısının ana prensiplerine mutlaka yer verilmeli ve bu tasarı yukarıda belirtilen esriye uygun olarak kanunlaşmalıdır. Bugüne kadar gerek sendikalarımızın ve gerekse Türk - İş'in bu konudaki devamlı çabaları maalesef müsbet bir netice verememiştir. Ancak, çabalarımız devam etmekte olup, hedefe mutlaka ulaşmak niyetindeyiz. Bu sebeple önümüzdeki çalışma yılı içinde diğer tasarılar yanında sigorta teşkilât kanunu da mutlaka istediğimize uygun şekilde çıkmalıdır.»

İşçilerimize yeni birçok hakları sağlamak amacıyla hazırlanan Sosyal Sigortalar Kanunu Tasarısı da kanunlaşmak üzeredir. Türk-İş, bu kanunui, Millet Meclisi'nde görüşülmesi sırasında, noksanlıkları düzeltmek için titiz bir gayretle çalışmıştır. Aynı yoldaki gayretlere, Cumhuriyet Senatosu'nda da devam edilmektedir.

İŞÇİLERİMİZİN MESKEN DURUMU

Ülkemizde, işçilerimizin büyük çoğunluğunun, sıhhi ve fenni bakımdan elverişsiz bir şekilde yapılmış evlerde ve çok sıkışık koşullarla barındığı, gerçektir. Örneğin, Ankara'da işçi meskenleriyle, diğer meskenler arasındaki ayrıcalıklar şöyle özetlenebilir:

« 1 — Ankara halkının %60 ı kiracıdır, %40 ı ev sahibidir.

Ankara'daki işçilerin %48 i kiracıdır, %52 si evsahibidir. .

2 — Ankara halkının %52 si sağlam, %14 ü tamir edilebilir, %34 ü tamir edilemeyecek kadar çürük meskenlerde oturmaktadır.

Ankara'da işçilerin %15 i sağlam, %16 sı tamir edilebilir, %69 u kötü meskenlerde oturmaktadır.

3 — Ankara'daki meskenlerin %90 ında elektrik var %10 ında yoktur.

İşçi meskenlerinin %80 inde elektrik var, %20 sinde yoktur.

4 — Ankara'daki meskenlerin %24 ünde havagazı var %76 sında yoktur.

İşçi meskenlerinin hiçbirinde havagazı yoktur.

5 — Ankara'da meskenlerin %65 inde mutfak vardır.

İşçi meskenlerinin %30 ında mutfak vardır.

7 — Ankara'daki meskenlerin %51 inde banyo vardır. İşçi meskenlerinin %17 sinde banyo vardır.

Ankara'da meskenlerin %72 sinde müstakil helâ var, %28 inde helâ müsterektir.

İşçi meskenlerinin %46 sında müstakil helâ var, %54 ünde helâ müsterektir.

Ankara'da meskenlerin %60 ında şehir suyu vardır %40 ında yoktur.

İşçi meskenlerinin ise %22 sinde şehir suyu vardır, %78 inde yoktur.»

Yürütme Kurulu Raporu'ndaki bu rakamlar, işçi meskeni davasının ne kadar ciddi ve âcil bir mesele olarak yaşamakta olduğunu göstermesi bakımından özel bir önem taşımaktadır. Ne var ki, işçi meskeni politikasını yürüten İşçi Sigortaları Kurumu, aradan yıllar geçmesine rağmen, bu konuyu hâlâ ciddi bir plân ve programa bağlayamamıştır.

Yürütme Kurulu Raporu, bu önemli durumu bütün açıklığıyla ortaya koyuyor ve Türk - İş'in mesken konusundaki ümit verici teşebbüsünü şöyle anlatıyor:

«Türk - İş bu devrede 12 se nedir aksayan bu faaliyetin esaslı bir sisteme bağlanması yolunda büyük bir çaba göstermiştir.

İlk olarak Türkiye'de mevcut bütün işçi yapı kooperatifleri yöneticilerinin katılacağı bir toplantının düzenlenmesini alâkahlardan istemiş ve bu toplantı 22. 12. 1961 Cuma günü saat 10,00 da Ankara'da İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğü konferans salonunda (TÜRKİYE İŞÇİ YAPI KOOPERATİFLERİ KONFERANSI) adı altında toplanmıştır. Bu toplantıya 500 den fazla İşçi Yapı Kooperatifinin başkan ve müdürleriyle Çalışma Bakanlığı, İmar İskân Bakanlığı İşçi Sigortaları Kurumu temsilcileri katılmışlar, 3 gün devam eden bu toplantıda kooperatiflerin mevcut problemleri görüşülmüş ve istikbalde İşçi Sigortaları Kurumunun takip edeceği mesken politikasının ana hatları tesbit ve tayin edilmiştir. Ancak, aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen bu konferansta alınan kararlar tatbik mevkiine konmamış, ancak geçici tedbirlerle bu politikanın yürütülmek istendiği görülmüştür. Türk - İş'in zaman zaman yaptığı ikaz ve tavsiyeler ilgililer tarafından dikkate alınmamış ve böylelikle yukarıda izahına çalıştığımız acıklı manzaranın devamı âde ta teşvik edilmiştir.

Türk - İş, İşçi Sigortaları Kurumunun takip ettiği mesken politikasının sakatlığını ve yapılan tavsiyelere riayet edilmediğini dikkate alarak durumu bir kere de bakanlarla yaptığı toplantının gündemine almış ve işçi mesken politikası ile alâkalı görüşünü enine boyuna bu toplantıda savuna rak acil tedbirlerin alınması yolunda birçok tavsiye ve tekliflerde bulunmuştur.

Türk - İş bir taraftan Kurumun işçi mesken politikasına istikamet vermek isterken diğer taraftan 5 yıllık kalkınma plânı içinde işçi meskenlerinin İmar İskân Bakanlığı tarafından yapılmasını öngören teklifle karşılaşmıştır. Bu teklif içinde bulunduğumuz ciddi problemi daha da ağırlaştıracak niteliktedir. Çünkü bu teklife gö-

re İşçi Sigortaları Kurumunun işçi meskenleri için ayırdığı fon doğrudan doğruya İmar İskân Bakanlığına devredilecek ve öylelikle bu fonun kullanılmasında işçilerin söz sahibi olması imkân haricinde kalacak ve tamamen işçilerin ödedikleri primlerden meydana gelen bu fonla İmar İskân Bakanlığının işçiler dışında bütün toplumun mesken ihtiyacını karşılamaya çalışacaktır. Bu husus ta Türk - İş tarafından Bakanlar Kuruluna götürülerek hükümetin böyle bir tasarrufa yetkisi olmadığı belirtilmiş, ancak, işçilerin primlerinden teşekkül etmiş fonlarının yine işçiler için kullanılması lâzım geldiği prensibi savunulmuş ve nihayetinde bu tez kabul ettirilmiştir.

Aziz Arkadaşlar,

Şu anda dahi işçi politikasına iyi bir istikamet verilmiş sayılmaz. Ancak, Türk - İş'in bu konuda son olarak yaptığı çalışmalar ümit verici bir gelişme kaydettiğinden bu gelişmeyi devam ettirebildiğimiz müddetçe istikbale güvenle bakabiliriz.

Türk - İş geçmişten aldığı acı tecrübelerden istifade ederek bu konudaki çalışmalarına yeni bir istikamet vermiştir.

Bu çalışmalarda öngörülen husus işçinin bugünkü ücretiyle ödenilebileceği ucuz ve sıhhi birer mesken yapabilmek için, bugünkü imkânları en iyi şekilde değerlendirmek ve buna göre bir plan ve program yaparak hedefe ulaşmaktır. Bunu temin için de amme makamları ile sıkı bir işbirliği yapmak şart olacaktır. Böyle bir organizasyon ilk olarak Ankara'da yapılmış ve şimdi de bir hayli ilerleme kaydedilmiştir. Bu teşebbüs neticeye ulaştığında aynı şekilde bir işbirliği yapmak suretiyle memleketimizin her tarafında uygulanabilen bir sistem olarak kurulup, böylelikle işçi mesken politikası da tesbit edilen hedefe daha kısa zamana ulaştırılabilir.

Türk - İş şimdilik Ankara'da uygulanacak bir proje üzerinde çalışmıştır.

26. 8. 1963 günü saat 15,30 da çalışma Bakanı Sayın Bülent Ecevit'in başkanlıklarında, Ankara Valisi sayın Enver Kuray, Belediye İmar Müdürü sayın Orhan Deniz, İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürü sayın Şükrü Soykan ve yardımcıları sayın Ali İzmir, sayın Bekir Kırac, Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Genel Sekreter Halil Tunç'un iştirakleri ile İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğünde yapılan toplantıda aşağıdaki hususlar kararlaştırılmıştır:

1 — Golf Kulübü yanındaki belediye ait büyük miktardaki arazi Belediye tarafından Kurumumuzla devredilecektir.

2 — Bu arazide 3000 kadar işçi için daire inşa edilecektir.

3 — Arazi sembolik bir ücretle devredilecektir.

4 — Hazırlanacak imar planına göre ayrılacak yollar ve diğer amme hizmetleri belediye tarafından yapılacaktır.

5 — Amme hizmetleri için sarfedilecek para hesaplanacak ve arazi maliyetine yükletilecektir.

6 — Arazi bedeliyle birlikte amme hizmetleri için m² ye isabet edecek maliyet 6 ilâ 10 lira arasında olacaktır.

7 — Amme hizmetleri, inşaatla geçilmeden perselasyon planı gereğince önceden yapılacaktır.

8 — Bu suretle daire sahibi olacak her şahsa isabet edecek miktar 1500-2000 lira arasında olacaktır.

9 — Siteye yapılacak okul ve kütüphaneyi belediye üzerine almayı taahhüt etmiştir.

10 — Site için lüzumlu görülecek mağaza ve dükkânlar kendi mülkümüz olarak Kurumumuzca inşa edilecektir.

11 — İnşaat Kurum tarafından müteahhide ihale suretiyle yapılacaktır.

12 — Türk - İş tarafından bir kooperatif teşekkül ettirilecektir. Kooperatif evvelâ Ankara'da faa-

liyeteye geçecek, diğer vilâyetler de bunu emsal alacaktır.

13 — Kooperatif devamlılık arzedecek, peyderpey üye aldıkça Kuruma bildirecek ve ona göre kredi tahsisi yapılacaktır.

14 — İnşaatlar perderpey bittikçe müracaat sırasına ve kur'aya göre sigortalılara tevzi edilecektir.

TEŞKİLATLANMA ÇALIŞMALARI

Yeni çıkan Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunları ile, yeni bir düzenin başlaması, çeşitli sosyal kanunları, hazırlanması, sendikaların çeşitli meselelerde fikri alınan ve işbirliği yapılan itibarlı bir organ olarak kendini kabul ettirmesi, Hükümetle üç ayda bir muntazam toplantılar yapılması ve uluslararası hür sendikalar ve büyük işçi teşekkülleri sıkı işbirliğine geçilmesi, Türk sendikacılık hareketinin, yeni düzenin ihtiyaçlarına göre teşkilatlanmasını ve faaliyetlerini sistemli bir hale getirmesini zorunlu kılmıştır.

Bu bakımdan, yedi bölgede, Türk-İş Bölge Temsilcilikleri'nin kurulması çok faydalı ve başarılı bir teşebbüs olmuştur. Bölge temsilcilikleri, kuruldukları günden bu yana, çeşitli sendikaların birleştirilmesini, işkolunda sendika bulunmayan işçilerinin sendika kurmalarını ve bu sendikaların üst kurullar ve Türk-İş'le, işverenlerle, mahallî idarelerle münasebetlerini düzenlemeyi ve gerek sendikacılığın, gerekse sendikalı işçilerin, sendikacılık konusundaki eğitimlerinin sağlanmasını amaç edinerek çalışmak tadırlar.

Daha önce, Çalışma Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu ile Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) tarafından ortaklaşa yürütülen sendikacılık eğitimi, 8 Ocak 1962 tarihinden itibaren, Türk-İş tarafından devralınmıştır.

Eğitim Merkezi tarafından, sadece 1962 yılı içinde 16 seminer açılmış, 426 sendikacı eğitilmiştir. 1963 Yılında ise, 48 seminer açılmış ve 1755 sendikacı eğitilmiştir. 1964 Yılı eğitim programında da, 2500 sendikacının eğitilmesi kararlaştırılmış bulunmaktadır.

Ayrıca, kısa bir zaman içinde, Avrupa şehirlerine 127, Amerika'ya ise 52 sendika yöneticisi gönderilmiştir. Bu rakamlar, önümüzdeki dönemde daha da artacaktır.

Türk-İş Araştırma Merkezi, ekonomik ve sosyal politikayı yakından izliyerek, Türk-İş görüşünün tesbiti için malzeme toplamakta, toplu sözleşmeler için bilgi hazırlamaya önem vermektedir.

Basın Merkezi ise, Türk-İş Dergisi ve diğer yayınları hazırlamak, basın ile münasebetleri düzenlemek gibi önemli bir fonksiyonu yerine getirmeye çalışmaktadır.

Bütün bunlar, Türk sendikacılık hareketinde yeni bir devrenin

başladığını gösteren sayısız belirtilerdir. Sendikacılık, artık Türk toplumunun temel unsurlarından biri haline gelmiştir ve demokrasinin ancak kuvvetli sendikalarla, bir şekil olmaktan kurtulup, gerçek demokrasi olabileceği anlaşılmıştır.

Son üç yılda sağlanan başarılar, sadece ve sadece gelecek başarıların teminatıdır.

Türk-İş'in 5'inci Genel Kurul Toplantı'sında, Türk İşçisi'ne başarılar dileriz.

—0—

DANIŞMA KURULU

Devlet Plânlama Teşkilatının, 1963 yılı programının uygulanması ile ilgili olarak düzenlediği Danışma Kurulu, devlet sektörünün plânlı bir gidişe hazır bulunmadığını, özel sektörün ise plânlı ve sosyal adaleti dudak ucuyla benimsemesiyle beraber, fiilen plânsız bir gidişi arzuladığını göstermesi bakımından önemli oldu. Ancak Türk-İş temsilcileri, plânlı ve plânın sosyal adalet içinde hızla kalkınma ilkesini yütetten benimsediklerini, plânın başarısı için her türlü çabayı göstereceklerini ortaya koydular.

10 ve 11 Ocak 1964 tarihlerinde Devlet Plânlama Teşkilâtı binasında yapılan bu «iç boşaltma toplantısı» na işçi, işveren üniversite temsilcileriyle iktisadî devlet teşekkülleri genel müdürleri ve bakanlık temsilcileri katıldılar. Başbakan İnönü'nün açış konuşmasıyla başlayan toplantıda, plânın uygulanışı uzun uzun tartışıldı ve bakanlık temsilcileriyle iktisadî devlet teşekkülleri genel müdürlerinin verdiği izahattan, plân uygulamasının, hurda bir mekanizma ve

değişmiyen bir zihniyetle, Nasrettin Hoca'nın kuşuna döndüğü ortaya çıktı. Bir defa, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından 5 yıllık Kalkınma Plânı'nın uygulanış tekniği tesbit edilmiş değildi. Bu sebeple yatırımcı daire ve kurumlar, pusulasız kalmışlardı.

Bu büyük eksikliği, Sanayi Bakanlığı temsilcisi Sayın Mehmet Ali Oksal dile getirdi. Oksal, «—5 yıllık Plân'ın uygulama tekniğini bilmiyorum. Şaşırarak kaldık. Devlet Plânlama Teşkilâtı, bizi bu konuda aydınlatmalıydı. Plânlama Teşkilâtı, uygulamanın genel esaslarını neden ortaya koymadı? 1963 Programı'nda yer alan tedbirlerin yüzde 90'ı, 5 Yıllık Kalkınma Plânı'nda yer alan tedbirlerin tekrarlarından ibaret.. Programda, bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayacak esasları bulamadık. Bir teknik hatanın kurbanı olduk...» dedi.

Gerçi yatırımcı dairelerde, çoğunlukla müsteşarların başkanlığı altında «Plânlama Üniteleri» kurulmuştu. Fakat, bu plânlama üniteleri, çeşitli genel müdürlükler

tarafından hazırlanan üç aylık uygulanış raporlarını Devlet Plânlama Teşkilâtı'na postalamaktan ötede birşey yapmıyorlardı.

Devlet Plânlama Teşkilâtı, Koordinasyon Dairesi Başkanı Sayın İsmail Ertan, bu durumdan acı acı şikâyet etti: «— Uygulama tekniği yerine asıl gayretimizi, programı ve plânı tanıtmayı yönelttik.» diyen Ertan, «— Bir bakanlıkta diyelim ki beş genel müdürlük var. Plânlama üniteleri, genel müdürlerden gelen raporları okumadan, aynen intikal ettiriyorlar. Meselâ bir rapor hatırlıyorum. İlk üç aylık devre içinde yapılan yatırım miktarını 10 milyon lira gösteriyordu. Sonra aradan üç ay daha geçti. Altı aylık devrenin raporu geldi. Bu sefer battık ki, yatırım miktarı 900 bin lira... Sanki zamanla yapılan yatırım azalmış... Oysa, sonuçların bakanlıkta değerlendirilip, Devlet Plânlama Teşkilâtı'na gönderilmesi gerekirdi. Bu yapılmıyor. Bakanlıkların en yüksek kademeleri bile, uygulama sonuçlarını

dan habersiz...» sözleriyle durumu ortaya koydu.

Bu tenkitlere ,bakanlıkların plânlama ünitelerinde çalışanlar da hak vermemezlik edemediler. Nitekim Tarım Bakanlığı Plânlama Ünitesi Başkanı Nevzat Karacaşalı, bu konudaki konuşmasına «...Yapamıyoruz...» diye başladı ve böyle bitirdi.

Plân, işte bu koşullar altında uygulanmaktaydı. Plân ve yatırımcı daireler arasında koordinasyon sağlanamamıştı. Yatırımcı daireler, pusulasız kalmışlar, özellikle yatırım projeleri hazırlamakta güçlük çekmişlerdi. Bütün yatırımcı daireler ,bu bakımdan personel sıkıntısını ileri sürüyorlardı. Yeteri kadar mühendise ve proje işlerinde yetişmiş teknik personele sahip olmadıklarını, mevcut teknik elemanların ihtisas kollarında kullanılmadığını, idarî işlere verildiğini belirtiyorlardı. Teknik Personel Talimatnamesi değiştirilerek teknik personele önemli zamlar yapıldığı halde, mevcut durumda bir değişiklik olmamıştı. Sümerbank Genel Müdürü Sayın Nedim Rüştü Aksal ,bu konuda şöyle diyordu:

«— En önemli iş proje meselesi... Bunun için ayrı bir teşekkül kurulmalı. Yatırımlar, bu teşekkül tarafından projelendirilmelidir. Yatırımı daireler, projeler hususunda yetersiz kalıyor. Bu sebeple, kurulacak teşekkül projeleri hazırlayıp, devlet sektörüne ve özel sektöre sunmalı. Teşekkülün masrafları, devlet tarafından karşılanmalı.

Devlet Plânlama Teşkilâtı teknik eleman sayısının yeterli olduğu kanısında. Biz bu inancı paylaşmıyoruz. Personel, rasyonel bir şekilde de kullanılsa, teknik personel boşluğu kalacak... Personel Kanunu bir an önce çıkmalı ve devletten özel sektöre doğru personel kaymasını önleyecek tedbirler alınmalı.»

Elâzığ Valisi ise ,daha ileri giderek ,yatırımcı daireler için teknik personel kotaları tesbitini is-

tiyordu: «—Ücret artışları, sonucu değiştirmedir Daireler ,birbirlerinden teknik eleman çalmakta devam ediyorlar Dairelerin teknik eleman sayısı, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından rakam olarak tesbit edilmeli...»

MALİYEDEN ŞİKÂyet

Yatırımcı daire ve kurumların diğer ortak şikâyetleri de Maliye Bakanlığı'ndan ve müteahhitlerden. Müteahhitler, mevzuatın çeşitli boşluklarından faydalanarak ve hileli yollara giderek ,yatırımların zamanında gerçekleşmesini önüyorlardı.

Atatürk Üniversitesi temsilcisi Sayın İbrahim Aksöz, bu konuda şu örneği verdi:

«— Atatürk Üniversitesi, 1965 yılında Tıp Fakültesi'ni açacak. Gerekli yatırımların bu tarihte tamamlanması için her türlü gayret gösterildi. Fakat gelgelelim, müteahhitler, ellerini çok yavaş tutuyorlar, mevzuat boşluklarından faydalıyorlar. İnşaatın tamamlanması bu sebeple 1968'i bulacak. İhalelerle ilgili mevzuatın ,dolambaçlı ve hileli yolları kesinlikle önleyecek şekilde değiştirilmesi şart...

Bu görüş, bütün yatırımcı teşekküller tarafından paylaşıldı. Plânın başarısı için, müteahhitlerin oyunlarına son vermek kaçınılmaz bir gereklilik olarak ortada duruyordu.

Fakat, Maliye Bakanlığı da, —daha doğrusu hükümet— plânın başarısı için yeteri kadar çaba göstermiyordu. Plânın finansmanı konusunda gerekli gayreti göstermeyen bakanlık, enflasyon tehlikesinin artması üzerine, cârî masrafları ,yatırım faaliyetini sekteye uğratacak ölçüde kıstı. Bu yüzden, yatırımlar için gerekli tahsisat veriliyor, fakat yatırımların gerçekleştirilmesi bakımından gerekli istimlâk bedelleri ve personel ödenekleri, cârî masraflarda gözükmeleri dolayısı ile verilmiyordu. Bu da ,yatırımları aksatıyor, dengesizliklere yol açıyordu. Başka bir deyişle ,yatırımları Devlet Plânlama

Teşkilâtı'nın yetki alanına bırakarak Maliye Bakanlığı, cârî masraflar üzerindeki tasarruflarıyla plânı baltalıyordu.

1964 Bütçesi için de, cârî masraflardaki artışların son derece dar tutulması, yatırımların gerçekleştirilmesini güçleştirecekti.

Bu ortak şikâyeti, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Sayın Nusret Fişek dile getirdi. Fişek, bu konuda şunları söyledi:

«— Sağlık Bakanlığı bütçesi cârî giderlerinde yüzde 7 civarında bir artış öngörülüyor. Bu cârî bütçe yetmez. Yatırım harcamalarında nasıl Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın sıkı kontrolü varsa ,hiç değilse ,tarım, sağlık, eğitim gibi gelişme cârî harcamalarında da Devlet Plânlama Teşkilâtı, son söze sahip olmalıdır .

Maliye, yatırımlara hâkim olmayınca ,bunları kesememiş, istimlâk paralarını kesmiştir...»

HALİL TUNÇ KONUŞUYOR

Bakanlık temsilcilerinin, iktisadi devlet teşekkülleri genel müdürlerinin ve valilerin yaptıkları konuşmalar, köhneleşmiş idarî mekanizmanın, plânlı gidiş için gerekli yeni zihniyete ayak uyduramadığını açıkça gösteriyordu. Devreye hendek atlatmak, bu zihniyetle plân uygulamaktan belki de daha kolaydı.

Toplantıda ortaya çıkan ikinci önemli husus ,kalkınmanın temel dayanağı olan emek unsuruna karşı, başta Devlet Plânlama Teşkilâtı olmak üzere, yüksek memurlarımızın gösterdiği kayıtsızlıktı. Plânın uygulanmasıyla ilgili olarak ,Danışma Kuruluna sunulan raporda mühendis, proje teknik personel Personel Kanunu, özel teşebbüse sağlanan avantajlar ve yatırım indirimi gibi çeşitli konular inceleniyor, fakat bir tek ke-re olsun işçi kelimesi geçmiyordu.

Sanki işçilerimizin hiç bir meselesi yoktu ve sanki plân işçisiz uygulanıyordu. 5 Yıllık Kalkınma Plânı'nda da işçi meselelerine birkaç kelime ile yer verilmişti ve yıl-

lık programlarda bu lâflar aynen tekrarlanıp, gereklerin yerine getirme lüzumu hissedilmiyordu.

Aynı zihniyet, Danışma Kurulu'nda konuşan hatiplere de hâkimdi. İşçi kelimesini sadece Sanayi Odası temsilcisi Sayın Rıza Ormancı telâffuz etti. Fakat o da, bunu sadece işveren çıkarları bakımından ele aldı ve «— Kalifiye işçiler dışarıya gidiyor. Bu önlen-sin...» dedi.

İstanbul Valisi Sayın Niyazi Akı ise «— Serbest teşebbüsün gelişmesi esas... Özel sektörle Devlet Plânlama Teşkilâtı sıkı işbirliği yapsın. Fransa'daki gibi özel sektörü temsil eden bir konsey kurul-sun...» derken işçilerin temsili gereğini hatırlamıyor ve Fransa'daki Ekonomik Konsey'de, işçilerin işverenlerden çok daha kuvvetli şekilde temsil edildiğini unutuyordu.

Hele Çalışma Bakanlığı Müsteşarı'nın bu konuda gösterdiği dalgınlık, aklın alacağı cinsten değildi. Sanayide eğitimden söz eden müsteşar, programın, sendikaların iştiraki olmadıkça fiyaskoyla sonuçlanacağını nedense düşünemiyordu. Müsteşar Çalışma Bakanlığı'nın özel sektörle birlikte bir araştırma merkezi kuracağını, bu konuda, taraflarca, birlikte bir kanun tasarısı hazırlanacağını açıklıyor, fakat, işçiler temsil edilmedikçe Araştırma Merkezi'nin ölü doğmuş bebek misali işe yaramıyacağını unutuyordu.

İşçi meselelerinin halli için kurulan bir bakanlığın en yüksek memurların, işçi meselelerine karşı gösterdiği bu ilgisizlik olur şey değildir.

Özel sektörle sıkı bir işbirliği kurduklarını bir savunma edası ile ileri süren Devlet Plânlama Teşkilâtı yetkilileri ise, hazin bir itiraftan başka birşey yapmıyorlardı.

Bu köhneleşmiş zihniyete karşı, Türk İşçisi'nin sesini Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç yükseltti. Halil Tunç, bu köhneleşmiş zihniyet üzerinde bir şok tesiri uyandıran konuşmasına, Da-

nışma Kurulu toplantılarının, «zevahirî kurtarmak için» düzenlendiğini belirterek başladı. Tunç konuşmasında özetle şunları söyledi.

«— Danışma Kurulu Toplantısı, —yasak savmak için— yapıyor. Oysa 1962 Eylül'ünde yapılan Danışma Kurulu toplantısında da imi bir ekonomik konseyin kurulması işçi ve işveren temsilcileri tarafından istenmiş, devrin Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu da bu fikri kabul etmişti.

Fakat, o zamandan beri birşey yapılmadı. İşçi ve işveren temsilcilerini bir araya getiren daimi konsey mutlaka kurulmalıdır...»

Tunç, daha sonra, plânda ve toplantıda hâkim olan zihniyete şiddetle çatarak, şöyle dedi:

«— İktisadi kalkınmaya yer veriliyor, fakat plânın iktisadi kalkınma kadar önemli olan sosyal kalkınma hedefine yer verilmiyor. Plân, sosyal adalete uygun asgari ücret diyor, sonra unutuluyor.

Maden işçisi 8,5 lira asgari ücret alıyor. İnsanca yaşamayı sağlayacak ücret bu mu?...»

Prodüktivitenin artması esastır, deniliyor. Bu artış nasıl paylaşılabilecek, nasıl hesaplanacak unutuluyor. Mevcut Prodüktivite Merkezi, özel sektörün emrindedir. muştur.

Millî Prodüktivite Merkezi kurulması ile ilgili kanun tasarısı da, tamamen sakat bir zihniyet eseridir. Tasarı, toplumun içindeki zümrelerin temsiline gereken önemi vermiyor. Sendikaların aktif iştiraki sağlamadıkça, işçileri prodüktivite meseleleriyle ilgilendirmek mümkün değildir.

Bu münasebetle, asgari ücretler üstündeki ücret artışlarını prodüktiviteye bağlayan plân görüşü hakkındaki fikrimizi söylemek isteriz:

İlgililerin bilmesi gerekir ki toplu sözleşme sistemi, bir müda-

hele rejimi değildir. Toplu sözleşme sisteminde ücret artışları için bir taban tesbit edilemez. Esasen prodüktivite artışlarıyla ücretler arasında bir bağıntı kurmadan önce gelir dağılımındaki aşırı adaletsizliklerin düzeltilmesi ve asgari ücretlerin uygar yaşamıya imkân verecek yüzeye çıkarılması zorunludur. Maden işçisi 8,5 lira ücret alırken ücretlerin prodüktivite artışına bağlanması söz konusu olamaz.

Sanayide eğitim ihmal ediliyor 5 yıllık Kalkınma Plânı, bu konuda, 1963 yılı için 5 milyon 1965 yılı için 7,5 milyon lira bütçeye tahsisat konmasını öngörmüştü. Fakat 1963 bütçesine sanayide eğitim için hiçbir tahsisat konmamıştır. 1964 Bütçesine koran 2 milyon lira yetersizdir. Sonra, sendikaların aktif şekilde katılmadığı bir sanayide, eğitim programının başarı sağlaması mümkün mü? Çalışma Bakanlığı Müsteşarı bunun farkında değil mi?

Müsteşar, Çalışma Bakanlığı'nın, Odalar Birliği'yle birlikte bir Araştırma Bürosu kuracağını bildiriyor. Ne yapacak bu büro. Çalışma hayatını inceleyecek. Çalışma hayatı işçi olmadan incelenir mi? Çalışma Bakanlığı'nın bunu bilmesi gerekmez mi? Bu ne zihniyettir?... İstanbul Valisi de, sadece işverenlerden kurulu, işçisiz bir Plânlama Konseyi düşünüyor...

Gündemde olmamakla birlikte, bir zihniyet değişikliği sayesinde, bir zihniyet değişikliği sayesinde, aksayan yatırım programlarının nasıl yürütülebileceğini göstermesi bakımından, Türk-İş'in sosyal mesken programından söz etmek isterim. Türk-İş Sayın Ankara Valisi Enver Kuray'ın da yardımlarıyla Ankara'da 3 bin evlik bir pilot proje hazırlamıştır. Bu güne kadar hiç masraf etmeden projenin uygulama safhasına geldiği. Bir valinin teknik kurumları, şahşı gayretleriyle harekete geçirebilmesi, işlerin sür'atle ve masrafsız yürütülebilmesini sağladı. Meskenler çok ucuza malolacak. İşçi Sigortaları Kurumu, 65 metrekare-

lik yığma inşaatı 35 bin liraya malederken, Türk-İş, 85 metreka-relik beton inşaatı 30 bin liraya çıkartacak. İşçiler, bu ucuz evle-rin bedellerini 20 yılda ödiyerek mesken sahibi olacaklar.

Bu iş, bir zihnyet, ideal ve heyecan meselesi... Bu olmayınca örneğin Millî Eğitim Bakanlığı'nın, üzerinde 100 - 150 kadar modern işçi meskeni bulunan araziye okul yapmak üzere istimlâk etmek için Resmî Gazetede ilân yayım-laması gibi garip örneklerle şaş-mamak lâzım...

Diğer bir garip mesele, Ana-yasa'nın açık hükümlerine rağ-men, işçi niteliği taşıyan personel ve işçi niteliği taşımayan ka-mu personeli arasında ayrımın yapılmaması ve birçok işçinin hâlâ memur sayılmasıdır. Devlet Per-sonel Kanunu tasarısı, bu ayrımı getirmiyor.

Başka bir mesele 1964 Progra-mı'nda, İşçi Sigortaları Kurumu mesken fonlarının lüks mes-ken politikası çerçevesi içinde kul-lanılmasıdır. Hayvanlarla koyun koyuna yatan işçilerimizin kendi fonlarının bu şekilde kullanılması-na asla rıza göstermiyeceğiz.

Görüldüğü gibi, her alanda köklü bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç var. Bu yapılmadıkça, hiçbir alanda başarı sağlanamaz.

Vaktin çok gecikmiş olması dolayısı ile sözlerimi burada ke-siyorum.»

Halil Tunç'un büyük bir il-giyle dinlenen bu konuşmasına, Devlet Plânlama Müsteşarı Sa-yın Ziya Müezzinoğlu cevap ver-di ve sosyal adalete inandıkları-nı, plânın ekonomik kalkınma ka-dar sosyal kalkınmaya da önem verdiğini söyledi. Ne çare ki, bu iddialar lâfta kalıyordu. Kalkınma Plânı'nın sosyal cephesi çok za-yıftı. Türk-İş Araştırma Merkezi Müdürü Doğan Avcıoğlu da, bu-nu birkaç örnekle belirtti. Avcı-oğlu bu konuşmasında özetle şun-ları söyledi:

«— Şimdiye kadar sadece ya-tırımcı daire ve kurumların, plân

uygulanmasıyla ilgili meseleleri üze-rinde duruldu ,teknik personel sıkıntısı belirtildi ve plânlama üni-telerinin, bu hususta yetişmiş ele-mandan yoksun olduğu ileri sürül-dü. Acaba yatırımcı dairelerin faa-liyetlerini koordine etmek duru-munda olan Devlet Plânlama Teş-kilâtı ,yeter sayıda yetişmiş uz-mana sahip mi? Bilmiyoruz. Bil-diğimiz, bizi özellikle ilgilendiren işçi meselelerinde, Devlet Plânla-ma Teşkilâtının daimî vazifeli uz-manlardan yoksun olduğudur. Bu sebeple, gerek Kalkınma Plânı'nda, gerekse yıllık programlarda, işçi meseleleriyle ilgili bölümler, genel nitelikteki birkaç bölümden ibaret kalıyor.

Hindistan Plânı ,işçi meselele-rine sayfalarca yer verdiği halde, bizim plân birkaç kelimeyle yeti-niyor.

Sözlerimi birkaç örnekle be-lirtmek isterim: 5 Yıllık plân, sos-yal adalet ölçüsüne uygun asgarî ücretin tesbit edileceğini ileri sü-rüyor. Fakat sosyal adalet ölçü-süne uygun asgarî ücret nedir? Hangi esaslara dayanılarak tes-bit edilecektir? Bu hususta ne kalkınma plânında, ne de yıllık programlarda hiçbir sarahat yok-tur.

Başka bir örnek: Kalkınma Plânı asgarî ücretlerin üstünde-ki ücret artışlarının, prodüktivite artışına bağlanacağını ifade ediyor. Fakat, prodüktivite ar-tışları, işyerlerinde, işkollarında ve bütün ekonomide nasıl payla-şılacak? Plân ve programlarda bu konuda da hiçbir sarahat yoktur. Sadece 1964 Programı'nda, —Ge-nel olarak ve sektörlerle göre çe-şitli işkollarında prodüktivite de-ğişikliklerini ölçmenin çeşitli şe-kil ve yollarını tesbit etmek üze-re, Sanayi ve Çalışma Bakanlıklarıyla Üniversiteler ve Prodüktivite Merkezi arasında, Devlet Plânla-ma Teşkilâtı'nın katılmasıyla ha-zırlık çalışmaları yapılacaktır...— deniliyor. Bu çalışmalara işçi sen-dikalarının katılmasının ihmalî bir yana ,daha hâlâ hazırlık safha-sındayız ve hazırlık çalışmaları

da yanılmıyorsak, başlamış değil-dir.

Öte yandan, 1964 Programı'nda şöyle bir ifade var: —Ekonomi-mizde maliyetlerden doğan fiat artışları, talepten doğanlar de-recesinde olmamakla birlikte yi-ne de büyük önem taşımaktadır. Özellikle 1961 yılında yürürlüğe giren iş hayatıyla ilgili kanunla-rın verdiği haklar, dikkatli ve bi-lingçli kullanılmadığı takdirde, toplu sözleşmelerde bu ilkenin göz önünde tutulması yerinde ola-caktır...—

Batı ülkeleri için doğru sayı-labilecek bu hükmü ülkemiz baki-mından hatalı buluyoruz. Batı ül-kelerinde, gelir dağılımındaki aşırı adaletsizlikler giderilmiştir. As-garî ücretler uygar bir yaşayışı sağlayacak yüzeydedir. Kâr mar-jları dardır. Ücretler bütün ekono-mide ve maliyetlerde önemli bir yer tutar. Teşebbüslerin ve işkol-larının kâr etme durumları olduk-ça açıktır. Ücret artışları kadar, ekonomimizi kolaylıkla ücret-fiat spiral enflasyonuna götürebilir. Genellikle kabul edilen ilkeye gö-re, ücret artışı ,üretkenlik artışı oranında olmalıdır. Bu bakımdan, kâr artışları da dikkatle izlenir. Oysa, ülkemizdeki gelir dağılımı aşırı ölçüde adaletsizdir. Asgarî üc-retler çok düşük, kâr marjları yüksektir. Maliyetler ve bütün ekonomide ücretler önemli bir toplam tutmaz. Ücretler açık, kâr-lar gizlidir .Bu sebeple, herşey-den önce, asgarî ücretleri sosyal adalete uygun bir yüzeye çıkar-mak gerekmektedir. Toplu sözleş-melerle, bunu imkân nisbetinde gerçekleştirmeye çalışılmaktadır. Eğer, sosyal adalet ilkesine uy-gun böyle bir ayarlamının enf-lasyon yaratmaından korkulu-yorsa, enflasyonu önlemenin çok başka yolları da olduğu da hatırlanmalıdır.

Bu örnekler, Devlet Plânla-ma Teşkilâtı'nın, işçi meseleleriyle yeterli kadar ilgilenmediğini gösteriyor. Teşkilâtın ricamız, bünyesinde tam vakitli işçi mese-leleri uzmanları bulundurmasıdır.»

ÖZEL TEŞEBBÜSÜN MESELELERİ...

Danışma Kurulu'nun Cumartesi günü toplantısında ise özel teşebbüsün meseleleri ele alındı. Özel sektör temsilcileri uzun uzun görüşlerini anlattılar. Fakat bu konuşmalar, plân ve yatırım programlarının uygulanmasıyla pek ilgili olmadı. Özel teşebbüs temsilcileri, daha çok yeni mâli avantajlar sağlamakla ilgilendiler. İlk olarak konuşan Odalar Birliği Genel Sekreteri Sayın Berin Beydağı, «— Plânın hazırlanmasında özel sektörün fikri alınmadı.. Alınacağı konusunda söz verildi fakat alınmadı. Halbuki, özel teşebbüsün fikrinden faydalanmak lâzım.

Ayrıca, turizm kredileriyle vergi muafiyetlerinden faydalanan yatırımları takip için işbirliği yapılabilir. Altı ayda bir de, Devlet Plânlama Teşkilâtı yetkilileriyle toplanıp, bir seminerde gibi karşılıklı tartışalım.

Vergi indirimi yeteri kadar özendirici değil. Özel sektör yatırımlarının plân hedeflerine uygun düşmediği söyleniyor. Fakat bu konuda vergi ve kredi kolaylıkları gibi teşvik tedbirleriyle yetinmeli, gücendirici vergi tedbirlerinden kaçınmalı. Plân, özel teşebbüs için sadece endikatiftir, otoriter değildir. Özel teşebbüs, kendi nefsine yatırım yapar, menfaat gördüğü işe gider...» dedi.

Daha sonra söz alan özel teşebbüs temsilcisi Sayın Hulki Alisbah ise, plânı tamamen bir kenara bırakıp, özel sektöre tanınan çeşitli avantajların yetersizliğini ileri sürdü. Alisbah'a göre, yeni vergilendirmeler, özel sektör kaynaklarını, kamu sektörüne aktarmak demek olacağından yeni vergilendirmelere gitmekten kaçınmak lâzımdı. Bilâkis, yatırım indirimi genişletilmeliydi. Krediyi yapan yatırımlar da indirimden faydalandırılmalıydı.

Alisbah, öz kaynaklar üzerine 10 lira bile kredi alınsa, yatırım indirimi müessesesinin işle-

mediğini iddia ediyordu. Ayrıca, özel teşebbüs, dışarıdan bulduğu kredilerin tamamından faydalandırılmıyordu. Yabancı Sermaye Kanunu'nun dışında getirilen yabancı sermaye, yatırımlarda kullanılmıyordu.

Bu iddialara, Maliye Bakanlığı temsilcisi Sayın Şadi Özer cevap verdi. Özer, bu konuda şunları söyledi:

«— Geçen yıl vasıtalı vergilere yüklenerek, ücret sahiplerini küstürmüştük. Yatırım indirimi, hızlı amortisman, değer artışlarının vergilendirilmemesi gibi tedbirlerle özel sektörü memnun ettiğimizi sanıyorduk.

Fakat, şimdi görüyorum ki, özel teşebbüsü de memnun edememişiz. Yatırım indiriminin kredilere teşmili haksızdır. İndirimden amaç, toföfinansmanın teşvikidir. Kredi için ise böyle birşey düşünülemez.

Özel teşebbüs temsilcileri, yatırım indirimi müessesesi işlemiyor dediler. Oysa, pekâlâ işliyeceği benziyor. Çünkü şimdiden 315 milyon lira tutarında 45 müracaat var.»

Bu arada, İller Bankası Genel Müdürü Sayın Selâhattin Babüroğlu, Maliye Bakanlığı temsilcisinden bir soru sordu. Alisbah'ın, 10 lira kredi alınca öz kaynakların da yatırım indiriminden faydalanmadığını söylediğini, bunun doğru olup olmadığını sordu. Şadi Özer, buna şu cevabı verdi: «— Tamamen yanlış... Öz kaynaklar yatırım indiriminden faydalananır.» Bunun üzerine bütün gözler, Alisbah'a çevrildi. Salonda buz gibi bir hava esti...

Özel sektör temsilcilerinin vergilerin indirilmesi talepleri, konusunda ise Petrol-İş Sendikası Başkanı Ziya Hep bir özetle şunları söyledi:

«— Vergi indirimlerinden önce vergi kaçakçılığından konuşmak lâzım. Maliye Bakanları, 3 Milyar lira vergi kaçakçılığı olduğunu açıkladılar. Ayrıca, plânın fi-

nansmanı yeni gelirlere ihtiyaç gösteriyor. 1963 Bütçesi 500 milyon lira açık verdi. 1964 Finansman ihtiyacı ise, 1,5 milyar lirayı buluyor. Bu durumda vergi indirimi olanaksızdır.

Biz öyle özel teşebbüsçüler gördük ki, bir gecede 4 bin lira yer, 400 lira vergi ödemez 500 milyon lira sermayeli bir ilaç fabrikası, 2,5 milyon lira vergi kaçıtır.

Sayın temsilciler: Özel teşebbüs, altın yumurtlayan tavuktur. Yalnız bu tavuk, Trakya'daki ve Doğu'daki vatandaşlarımız için yumurtlamıyor. Doğuya yatırım yapmıyor, İstanbul'a yığılıyor. Bu böyle olmaz. Milleti, devleti düşünen özel teşebbüs istiyoruz.

Reform reform deniyor, —Hen bana, hep bana...— oluyor. Bilmek gerekir ki bu milletin 29 milyon insanı aç. Asgarî ücret 8 lira... Beş çocuklu aile ayda 250 lira ile geçinmek zorunda.

Sayın Beydağı, —demokratik rejim özel teşebbüse istinat ederse vaşar— dedi. Biz de diyoruz ki, bu ölçsüz gidiş devam eder, milyonlar ne kadar çoğalırsa, demokratik rejim, o nisbette tehlikeye girer...»

Daha sonra söz alan Türk-İş Araştırma Merkezi Müdürü Doğan Avcıoğlu ise, özel sektör yatırımlarının, plân hedeflerinden uzaklaşmasının tehlikeli bir durum yarattığını şu sözlerle belirtti:

«— İktisadî Plânlama Dairesi Başkanı Sayın Besim Üstünel'in telkinlerine uyarak, burada devletçilik — özel teşebbüs tartışması yapmaktan dikkatle kaçınacağız. Özel yatırımların plân hedeflerine uydurulması meselesini özel teşebbüs temsilcilerinin aksine, katı doktrinci bir görüşle ele almalıyız. Meseleyi plân hedefleri çerçevesi içinde inceleyeceğiz.

Sayın Üstünel açıkladı: Yapılan bir ankete göre, özel sektör tekstil ve meskene yığılıyor. 1963 Programına göre, tekstile 40 mil-

yon lira yatırım yapmak lâzım. Oysa, özel sektör, 256,8 milyon lira yatırım yapmak karârında. Buna karşılık, plânın çok önemli saydığı makine ve elektrik makinaları imalatında özel yatırım yok gibi birşey. 1963 Programı, bu alanda 200 küsur milyon liralık yatırım yapılmasını öngörüyor. Anket sonucu elde edilen rakam ise, 25 milyon liradan ibaret...

Ayrıca, 1964 Programı, karayolları taşıma araçları ve ilaç sanayii gibi sektörlerde, önemli miktarda fazla kapasite yaratıldığını belirtiyor.

Eğer anket sonuçları gerçeği aksettiriyorsa, — ki Sınai Kalkınma Bankası'na yapılan kredi talepleri bunu doğrulamaktadır — plân ciddi şekilde aksama tehlikesiyle karşı karşıya demektir. Bu fakir ülkenin mahdud kaynakları, önemli ölçüde ısraf ediliyor demek tir...

Kanaatimizce, az gelişmiş bir ülke olarak, şu veya bu doktrinin gereği diye plânın aksamasına ve bu ısrafa seyirci kalamayız. Özel sektör yatırımlarını da, kamu yatırımları gibi, plâna uygun şekilde yürütmek zorundayız.

Bu bakımdan, Kalkınma Plânı, endirekt müdahaleleri öngörüyor. Bu, gerekli, fakat yeterli değil... Kaldı ki, bu endirekt müdahaleler bile, hâlâ plân hedeflerini gerçekleştirecek şekilde ayarlanmış değil. Hükümet bu konuda çok geç kalmış bulunuyor. Örneğin mesken konusunda, Emlâk ve Kredi Bankası'nın kredilerinin lüks mesken inşaatını teşvik edecek şekilde kullanılması önlemekte çok geç kalınmıştır. Lüks mesken yatırımlarını frenleyecek ve özel sektörü verimli yatırımlara kaydırabilecek — gücendirici — vergi tedbirleri hâlâ alınmamıştır. İthalât politikası ise, ulusal sanayii baltalayacak şekilde yürümektedir. Bu konuda, 1964 Programı'ndan alınmış bir-iki örnek vermek isterim:

Programda, aynen şöyle bir ifade var: — 1963 Yılında 3200 ton/yıl kapasiteli bir fabrika işlet-

meye açılmış, böylelikle üretim kapasitesi talebi karşılayacak hale geldiği halde, özel sebeplerle ithâlâta devam edilmiştir. — Bu özel sebepli ithâlâtı doğrusu çok merak ediyoruz. Öte yandan, montaj sanayii yerli sanayiinin gelişimini baltalamaktadır. Kalkınma Plânı ülkemizde kamyon imalatının bir zorunluluk olduğunu belirtiyordu. Fakat, gelişmiş güzel bir ithâlât politikası ve montaj yapan kurumları teşvik politikası, kamyon imalatını engellemektedir. Bu konuyla ilgili olarak ta, 1964 Programı'nda şöyle deniliyor: — Bugün, dört kurum, kamyon, kamyonet, minibüs arazi ve binek otomobili imâl ve montajında bulunmakta, bu alanda üç kurum daha kurulmaktadır. Montaj kurumlarının artması, bu sanayiinin gelişimini baltalayacak, yerli parça oranının artmasını önleyecektir.

1964 Programı'nda, sanayiinin gelişimini baltayan bu montaj merakının bir sebebi şöyle açıklanıyor: — Özellikle kota tahsislerinden pay alabilmek için gerektiğinden fazla tesis kurulmakta olduğu görülmektedir... — Demek ki, kredi, vergi ve ithâlât politikaları, plân hedeflerine uygun şekilde yürütülemiyor. Bu durumu düzeltmek zarurî...

Diğer önemli bir mesele, plânın endirekt müdahale vasıtalarına aşırı ölçüde güvenmesi ve direkt müdahaleleri reddediyormuş intibahı vermesi... Fakat endirekt müdahaleler, özel sektör yatırımlarını plân hedeflerine yöneltmeye yetecek mi? Meselâ bir yatırım indirimi müessesesi, kredi kolaylıkları, özel yatırımları, tekstilden makina imalatına kaydırmaya yetecek mi? Çok şüpheli...

Bu sebeple, esas olan, plânın mutlaka başarıya ulaştırılması olduğuna göre dogmatik tercihleri bir yana itip, gereken hallerde direkt müdahalelerde bulunmakta tereddüt etmemelidir. Nitekim, özel teşebbüsü geliştirme hedefi güden Hindistan Plânı, sanayi politikası bölümünde, direkt veya endirekt müdahalelere zamanında

başvurulabileceğini açıkça belirtmiştir. 1945 — 1950 Yıllarında, İngiltere, özel yatırımları plâna uygun şekilde yürütebilmek için, diğer tedbirlerin yanısıra, sanayi kuruluşlarını lisansa bağlamak zorunda kalmıştır. Devlet Plânlama Teşkilâtı Başmüşaviri Tinbergen, ekonomi politikalarıyla ilgili kitaplarında, direkt ve endirekt müdahalelere aynı şekilde başvurulabileceğini, bunun için gereken ölçünün, sadece ve sadece durumun vehametî ve tedbirlerin etki derecesi olduğunu açıkça belirtmektedir.

Şüphesiz ki, imkân nisbetinde endirekt müdahaleler tercih edilmelidir. Bu tip müdahaleleri, daha yumuşak ve daha az bürokratikdir. Fakat, bu tedbirlerin yetersiz kaldığı hallerde direkt müdahalelere başvurmakta tereddüt etmemelidir.

Biz şahsen, lüks mesken inşaatı yasaklanmadıkça ve sanayi kuruluşları karara bağlanmadıkça, özel sektör yatırımlarının, tekstil ve lüks mesken gibi alanlara yığılmasının veya bölgeler açısından İstanbul'a toplanmasının önlenemeyeceğine kat'iyen ihtimal veremiyoruz. Bu sebeple özendirici tedbirlerle yetinmek gerektiğini söyler. Sayın Berin Beydağ'ından tamamen ayrılıyor. Sayın özel teşebbüs temsilcisinin görüşlerinin, plânlı kalkınmadan vazgeçmek anlamına geldiğini bilmeliyiz.

Sayın Alisbah'ın görüşlerini de çok kısa şekilde cevaplandırmak isterim. Sayın Alisbah, yeni vergilere gitmekten kaçınılmasını, aksine daha geniş vergi muafiyetleri tanınmasını istiyor. Böyle bir görüş, yüzde 7 kalkınma hızını gerçekleştirmek için gerekli kamu sektörü finansman ihtiyacını kat'iyen hesaba katmıyor. Halbuki, plânın başarısını istiyorsak bu meseleyi görmemezlikten gelemeyiz.

Plânın Finansman ihtiyacını kısaca hatırlatalım: 1964 Programı, bu yılın finansman ihtiyacını 947

milyon lira olarak hesaplıyor. Bu, gerçeğin altında bir rakam... Çünkü açık, 1962 fiatlarıyla hesaplanmış. Halbuki 1962'den itibaren yatırım fiatları yükseldi. Dolayısı ile, 1964 fiatlarıyla, açık daha da yükseldi. Sonra programın açık hesabı, 1963 finansmanının tam karşılandığı hesabına dayanıyor. Oysa, gelir tahminlerindeki yanlışlıklar yüzünden 1963 gelirlerinin 500 milyon lira kadar noksan gerçekleşeceği anlaşılmıştır. Ayrıca,

dair rakamlar da realist değildir bütçedeki cari masraflar artışına ve plânda sermaye —gelir oranının düşük tutulması ihtimali kuvvetlidir. Bu sebeplerle finansman ihtiyacı, rahatlıkla 1,5 milyar liraya yaklaşmıştır.

Hâlen enflasyon tehlikesi baş gösterdiğine ve dış yardımlarda da manidar bir artış beklenemeyeceğine göre, plân hedeflerinden vazgeçmek istemiyorsak, bu fi-

nansman ihtiyacını yeni vergiler yoluyla ve sosyal adaletten ayrılmamak şartıyla karşılamaya mecburuz.

Bunu böyle bilmeli ve daha büyük sorumlulukla hareket etmeliyiz...»

Toplantı, bu hava içinde devam etti ve az sonra bitti. Görüldü ki, Kalkınma Plânı'nın en imanlı ve en samimi savunucusu Türk İşçisi'dir...

Türk - İş'ten Okurlara

Sayın okurlarımız,

Türk-İş Dergisi'nin Aralık'ta çıkan 10.uncu sayısı, teknik ve pratik imkânlarımızın yetersizliği dolayısı ile istenilen mükemmeliyette yayımlanamamıştır.

Bu sayıda maalesef, dizgi, baskı, tertip ve düzeltme yanlışlıkları olmuş, çok mahdut bir kadro ile çok iş yapmak zorunluluğunda olan Türk-İş Basın Bürosu mensupları, bu hataları düzeltmek için gerekli zaman ve imkânı bulamamışlardır.

Esasen üç kişiden ibaret olan dergi personelinin biri, şu anda Amerika'da bulunmaktadır. Aylık haber bülteni ve dergimiz gibi rutin görevlilerimizin varlığında, kongre hazırlıkları ile bunları genel merkezde, dört yeni kitap bastırmak ve bunları, kısa zamanda yetiştirmekle görevlendirilen dergi personelinin hatalarını mazur göreceksiniz ümidindeyiz.

Amacımız, Türk-İş Dergisi'ni daima daha iyi, daha güzel yapmaktır. İnsan takatini aşan bir gayretle bu yolda çalışan dergi sorumluları, imkânsızlıkların sebep olduğu kusurlarının affı konusunda sizlerden hoşgörü dilerler.

Saygı ve Sevgilerimizle

Toplu Pazarlık ve

Türk sendikacılık hareketi, en alt kademedен zirveye kadar, bütün ümitlerini 1961 Anayasa'sının öngördüğü Toplu İş Sözleşmesi ve Grev Kanunu'na bağlamıştı. Sendikalarımız, bu kanundan büyük şeyler beklemekte ve toplu sözleşme - grev rejiminin, birçok derde deva olacağına inanmaktaydılar.

Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana geçen kısa zaman içinde, olayların gelişimi, sendika yöneticilerinin yanılmadıklarını gösterdi. Gerçekten toplu sözleşme ve grev sistemi, birçok meseleyi çözebilecek niteliktedir. Yeter ki, sendikalarımız, plânlı bir şekilde teşkilâtlansın, güçlensin ve kamuoyuna dâvalarını duyurabilsin, sendikaların, büyük vatandaş kitlelerinin dert ve meselelerini kendilerine dâva edindiklerini, halka anlatabilsin, demokrasimizin dengeye kavuşması, sosyal adalet ve kalkınmanın gerçekleşmesi gibi temel hedeflere ulaşmanın sendikaların güçlenmesiyle mümkün olacağı gerçeğini topluma maledibilsin.

Türk sendikacılık hareketinin, dâvaların kamuoyuna duyurmakta ve ona maletmekte büyük başarı sağladığı söylenemez. İşçilerimizin, kalkınma dâvamızın gerçekleşmesi için yüklendikleri büyük fedakârlıklar, bugün bile Türk Toplumu tarafından pek iyi bilinmemektedir. Vurgun sayılabilecek aşırı kârlar sağlayanların yıllar boyu ne kadar ücretler verdikleri unutulmaktadır. Toplu sözleşme rejimiyle ulaşılmak istenen temel hedeflerden birinin gelir dağılımındaki adaletsizliği düzeltmek ve emek ile sermaye kazançları arasında bir denge kurmak olduğu gerçeği ihmal edilmektedir.

Buna karşılık, bir kasıtlı propaganda almış, yürümüşdür. Bazı işverenler, sıkılmadan, işçilerin milyon hayata sürmek istediklerini, bu aşırı ve hak-

sız taleplerin işyerlerini kapamaya zorlayacağını, enflasyona yol açacağını, özel ilân mekanizmasını da ellerinde tutmaları dolayısı ile rahatça yayabilmektedirler. Bu gecekondulu milyonlarının, işçilerimizi, kemerleri son deliğine kadar sıkmaları bahasına kazandıkları milyonların hatırlatılmasına bile tahammülleri yoktur.

Sendika yöneticileri, pazarlık masasına oturunca geçmişin keyfi tasarruflarını ve aşırı kazanç hırsları ile yapılan adaletsizliği elbette dile getirecekler ve 10 milyon lira sermayesine karşı yılda net 16 milyon kâr sağladığı halde, hâlâ işçisine 6 ilâ7 lira arasında ücret ödiyen işverenlerden bunun hesabını soracaklar ve ellerine geçen bu fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeye çalışacaklardır. Bundan tabii ne olabilir?... Gelgelelim, bugüne kadar yapılan toplantıların birçoğunda görüyoruz ki, işverenlerimiz geçmişin sözünü dahi ettirmek istememektedirler. Sendika müzakerecilerinin haklı olarak açtıkları böyle bir müzakere karşısında işverenlerimiz sinirlilik ve sâne hiç yaşanmamakta ve şu iki hususa dört elle sarılsızlık göstermektedirler. Nedenise, bu sinir buharları, çoğunlukla ücret artışları ile ilgili taleplerin müzakereleri sırasında ortaya çıkmaktadır.

İşverenlerimiz, geçmişteki istismar ve adaletsizliğin, bu düzende kısmen telâfi edilmesi teklifine hiç yaşanmamakta ve şu iki hususa dört elle sarılarak, işçi taleplerini reddetmektedirler. Bunlardan birincisi, ücret artışlarının enflasyona yol açacağı, enflasyondan da en fazla zararı işçilerin göreceğidir. İkinci husus ise, ücret artış taleplerinin ancak verim artışı sağlam olan işyerlerinde düşünülebileceğidir.

Bu iki görüşte nazari olarak bir gerçek payı olmakla beraber, geçmişte yapılan istismar ve adaletsizlikler dikkate alındığında, Türk çalışma hava-

Sendikacıların Tutumu

Halil TUNÇ
Türk-İş Genel Sekreteri

tına bihakkın vakıf olanlar, bu görüşlerin ne kadar mesnetsiz kaldığını kolayca teslim ederler.

İşverenlerimiz, hâlâ işçiye verecekleri zammı, fiyat yükseltmeleriyle müstehlike intikal ettirmekten başka bir düşünceye sahip değiller. Bir parça, aşırı kârlarından fedakârlık yapıp, kârın sağlanmasında en önemli rol oynayan işçiye bunun bir kısmını intikal ettirmeye gönülleri razı gelmez. Verim artışına gelince, işverenlerimiz, emeğinin devamlı olarak istismar edildiği kanısında olan işçilerin verim artışında candan bir gayret göstermeyeceklerini hâlâ düşünmezler. Bu muhterem zevat, verim ne kadar artarsa artsın, bunun yalnız işverenin işine yarayacağı ve kendi ücretlerinin aynı seviyede kalacağı kanaatinin, işçilerimizde yaygın olduğundan bihaberdirler. Uzun vadeli menfaatlerinin, işçilerin verim artışına katılmasını teşvik ve bunun için de âdil ücret vermekte olduğunu kestiremezler. Kasıtlı haberlerle kamuoyunu bulandırmağa çalışırlar.

Toplu sözleşme sistemi bakımından, bu, büyük bir ilgisizliktir. Zira, bu sistemin arızasız işlemesi işverenlerin kısa vâdeli menfaatlerinden sıyrılarak, uzun vâdeli menfaatlerini görmelerine ve verim artışına işçilerimizin yüreктen katılmalarını sağlayacak tedbirleri almalarına bağlıdır.

Sendika yöneticilerinin, toplu pazarlık masasında kabul ettikleri verim artışı ile ilgili taahhütlerinin, boş bir lâftan ibaret olmadığını, işverenlerimiz artık anlamalıdır. Sendika yöneticileri, kendilerine yüklenen sorumluluğun artık farkındadırlar. Memleket ve işçi menfaatlerinin, istihsal artışını gerektirdiğini çok iyi bilmektedirler. Bu sebeple, sendikacılar, verim artışının ancak işverene yarayacağı kanaatini bilmek, işçilerimizi verimli çalışmaya yönleltmek kararındadırlar. İşverenler, anlayışsızlık göstererek, bu gayreti boşa çıkarmamalıdır.

Enflasyon tehlikesine gelince, bu da başka bir hikâyedir. Gerçi bugün Kalkınma Plânı'nın sağlam ve âcil bir iç finansmana bağlanmaması yüzünden enflasyonist bir gidişin endişe verici bütün belirtileri ortaya çıkmıştır. Ancak, bu belirtiler, hiçbir zaman işçi ücretlerinin çok az bir şekilde yükselme temayülü göstermesinden ileri gelmemiştir. Bu ileri geliş, geçmişteki enflasyonist devredeki durum incelendiğinde görülebileceği gibi, tamamen başka sebebe dayanmaktadır. O zamanlarda enflasyon çukuruna düşmemiz, hiçbir zaman işçi ücretlerinin yükselişinde meydana gelmemiş, yazının başında da belirttiğim gibi, 6-7 liraya işçi çalıştırıp, sermayenin 3-4 katı kazanç sağlama hırsından bu hırsı önleyici tedbirler alınmayışından ve Hükümetlerin enflasyonist politikalarından ileri gelmiştir.

Durum böyle olduğuna göre, işverenlerimizin dört elle sarıldıkları bu iki nazarı görüşe, geçmişteki adaletsizlikler düzeltilinceye kadar itibar etmemek gerekmektedir.

Hükümetin, enflasyonu önleyici ciddi tedbirleri başka alanlarda araması ve Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın da, enflasyonu, fırsatçılara imkân vermeden durdurma çareleri bulması şarttır.

Esasen, işçi ücretlerine bugüne kadar yapılan zamlar, mütevazî ölçülerde kalmaktadır. Zamlar, işçilerimizi, ancak asgarî bir geçim şartına kavuşturmayacak, ancak yaklaştıracaktır. Nitekim, ücret ortalamaları, genellikle 13-15 lira arasında kalmaktadır. Enflasyon ise toplu sözleşmelerden çok önce, piyasa tatmin etmek ve kamu sektörü açıklarını kapatmak için, kredileri son iki yılda 3 milyar lira arttırmanın, Merkez Bankası kapılarını bu kadar şiddetle zorlamanın sonucu olabilir.

Bu gerçekleri ısrarla tekrarlamalı ve kamuoyuna duyurmalıyız.

Meselelerimiz

ve Çözüm Yolları

Kaya ÖZDEMİROĞLU

Türk-İş Genel Sekreteri

Türk-İş Genel Yönetim Kurulu üyesi sıfatıyla, dost ve müttefik Amerika'ya yaptığım gezi dolayısı ile, uzunca bir süre, Türk-İş Dergisi'ne yazamadım. Yurdumuzun bitmek tükenmek bitmiyen kendine has dertleri, ıstırapları ve çileleri karşısında görüşümüzü açıklamana, gerek fert, gerekse toplum olarak çözüm yolları aramanın, kaçınılmaz bir memleket görevi olduğuna inandığım içindir ki yeniden yazmaya ve Türk-İş Dergisi'nin saygı değer okuyucularına seslenmeye kendimi mecbur hissettim.

Gelişmiş ülkelerin özgürlük inancından tutunuz da, teknik problemlerine kadar aradaki mesafe karşısında utanç hislerimizin bizi, içinde bulunduğumuz şartları devam ettirecek bir düşünce düzeni içinde daha ne kadar bırakacağımızı merak etmemek kabii değil.

Bir çeşit tezatlar diyarı olan Amerika'da yaptığımız üç aylık geziye ait intibalarımızı yurttaşlarımızın yararlanabilecekleri bir şekilde kaleme alabilmenin güçlüğü, hele bizim gibi geceli gündüzlü yorucu bir meşgale içinde bulunanlar için takdir edilir. Ben bu yazımda, Avrupa ve Amerika'da gördüklerime dayanan bazı düşüncelerimi hikâye etmiye ve meselelerimize kendi görüşüme göre çözüm yolları aramaya çalışacağım.

Los Angeles'te, North American Company adındaki uçak yapım şirketinin büyük ve köklü tesislerini bilmem gördünüz mü Devlet'in bu özel teşebbüs şirketine uzay programı cümlesinden olmak üzere verdiği yalnız üç uçak karşılığı siparişin toplamı, 1 milyar dört yüz milyon dolardır. Yani, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bir buçuk yıllık bütçesi, Amerika'da üç uçak yapımı için sarfedilen paraya eşittir.

Syracuse'da, New York Eyaleti'nin bu önemli sanayi kentinde, eğitim için harcanan para, Türk Hükümeti'nin eğitim için sarfettiği paraya denk bir yüzeyde denilebilir. Amerika Kıt'asının Birleşik Amerika'ya oranı ve Türkiye'nin Amerika'yla karşılaştırılması amacıyla bunları sıralamış değilim. Yalnız şu kadarını belirtmek yerinde olur ki, üç uçak bedeli kadar bütçeye sahip olan yurdumuzun, içinde bulunduğu bu durumdan hızla kurtulması ve tari-

hine uygun bir gelişme devreye içine girmesi gerekmektedir. Bu gerekliliği nasıl yerine getirecek, içinde bulunduğumuz ters koşulları nasıl değiştirebileceğiz?

Bence, bu hususun sağlanması, önce politikacılarımızın, ülkemizin gerçekleri üzerine objektif bir görüşle eğilmeleri ve modern ilmin aradığı anlamda çözüm yolları aramaları koşullarına bağlanmalıdır. Eeşıktaş,lı futbolcu Güven'e verilen disiplin cezasının, Meclis kürsüsünde cevaplandırılması isteğiyle soru konusu yapılmasına, bunca yığın meseleler dururken herhalde lüzum yoktur ve bu anlayış içinde milletvekilliği görevinin yürütülmesi, herhalde milletvekilliği görevinin yürütülmesi, herhalde milletvekillerimizin çoğunluğunca da onaylanamaz.

Harp sonrası Almanya'sını gezip gören aydınlarımızın, seslerini - bir ikisi müstesna - çıkarmamalarında harpte yanmış, yıkılmış Almanya'nın, ikiye bölünmüş, parçalanmış Almanya'nın harpten sonraki durumunu, bir işçi gözüyle değerlendirebilmenin hazzına ulaşmışlarda nbiri olarak ,şunu ifade edelim: Almanya'nın batı kesimini harpten önceki durumunu gölgede bıraktıracak şekilde geliştiren sır, Alman işçi ve işverenlerinin işbirliği ve Hükümetin de bu işbirliğine destek olmasıdır. Doğu Almanya ile batının karşılaştırılmasını Berlin'de bizzat gördüğünüz

zaman, bizim yerli kızılara acırsınız. Mucizçenin han gi inanış düzeni içinde olacağını bilmem neden unuttur görünürler? Yurdumuzda özgürlük ve demokrasi ya bağlılığı kesin esaslara bağlamak demokrasi düşmanları ile ciddi mücadelelere girişmek lazımdır. Türk Ordusu'nun varlığı ile öğündüğümüz şanlı ordu muzun Türkiye'deki demokrasi düşmanlarına karşı girişmiş olduğu mücadelenin, bundan sonra vatandaşlar tarafından devam ettirilmesi ve Millet Meclisi'nin, bu konuda gereken cezaî müeyyideleri alması gereklidir. Demokrasi düşmanları, kızıklar, mevdanı boş bulurlar ve 19'uncu yüzyılın ihtilâl ve savaş propaganalarını yürütürlerse yurdumuzun huzur içinde yaşaması imkânı kalmaz. Huzurun, öncelikle bu bakım dâın tesisi gereklidir. İkinci olarak, iktisadî koşulların bu derece ağırlaştığı yurdumuzda köklü reformlara olan ihtiyacın, giderilmesi için yapılacak reformların desteklenmesi gerekmektedir.

Özel teşebbüsü, gerçek anlamda, ülkemiz yararına yatırımlar yapacak bir hale getirmenin zorunluğu da açıktır. Özel teşebbüs, sermayesini lüks mesken inşaatına yatırdıkça ve sanayi hareketlerini belirli merkezlerden geri kalmış bölgelere topladıkça, köyden kente, batıdan doğuya agöç durmayacaktır. Özel teşebbüsü yurt yararına en verimli hale getirmek için ölkesever aydınlarımızın uyarma görevini, siyasal inanış ayrımı gözetmeksizin yapmaları ve yurt konularında politika üstü bir çalışma devresine girmeleri gereklidir.

Öte yandan, iktisadi devlet teşekküllerini daha verimli bir hale getirmek ve israftan kaçınır bir duruma sokmak ta şarttır. İktisadi devlet teşekküllerinin, sanayi hareketlerinin gelişiminde kendi üzerlerine düşen görevleri gereken şekilde yürütebilecek bir yüzeye yükselmeleri ve modern işletmecilik esaslarını benimsemiş duruma getirilmelerindeki hayati önemi belirtmekte yerinde olacaktır.

Hareketsiz işgücünü faydalı bir hale getirmeyi ve yurt dışına kalifiye işçi akımını durdurmayı bir memleket görevi bilmeliyiz. Bundan sonra, verimi yükseltecek bir çalışma düzenine girmemize şiddetle ihtiyaç vardır. Ulusunu seven insanlar olarak büyük çapta eğitim ve çalışma seferberliklerine girmeliyiz. Alınımıza vurulan «geri kalmış ölk» damgasının silinmesi, bunlara bağlıdır. Finlandiya'yı batakliklar ölkesi halinden kurtararak, beyaz zambaklar ölkesi haline getiren Snelman'ın ruh hali hepimizde olmalıdır.

Türk - İş'in beşinci genel kurul toplantısında çözüm bekliyen davalarımızın bir kısmı bunlar... Daha doğrusu, yurdumuzun temel meselelerinden bir kısmı, sıraladığımız meselelerdir. Zaman kaybına tahammülümüz yok. İedalistler, elele, gönül birliği halinde çalışmalıdır. Görtüş farklarını telif ederek birbirimizi sevmeye ve saymaya, işçiyi daha çok çalışır ve daha iyi ücret alır duruma getirme yarışında Tanrı ardımcımız olsun...

Tanımiyorsunuz Sendikacıları

Herkesin kafasının içindekini söylemek olanaksız, Kafalar dumanlanınca aslan kesilen ve sonra hazan yaprağı gibi dökölüp, açılan, saçılanlar var...

Bazan bu açılmalar, küçük görmeler, ithamlar, Meclis kürsüsünden bile ifade edilir. Geçmiş bir bakan, o zamanın kudretli örgütü İstanbul İşçi Sendikalar Birliğini yönetenler hakkında ileri - geri sözler etmişti Meclis tutanaklarında var söylenenler. Bakınız ne diyor:

«... Birliğin yönetimi sendikacıların elinde değil... Dr. ve Sosyalist Parti'den emir alırlar, öyle hareket ederler...» daha bir sürü itham...

Sonra siyasal kader kendisini Çalışma Bakanlığı'na getirdi. Geldik görüştük. Fikrini soran bir arkadaşımıza şöyle deyiverdi:

«... Bu çocuklar beni çok nazik karşıladılar. Davalarına sahipler... Yaptıklarından vicdan azabı duyuyorum. Kendilerine iftira etmişim...»

Hürberek adlı birliğin gazetesinde yayımlanan imzalı bir yazının sahibine hayretle «— Sen mi yazdın bu yazıyı...» diye soranlar çıkar. Bu da başka bir davranış.

Yakınımızdaki bir sempatizanımız tutar «—Falanın fikrine fazla itibar ediyorsunuz...» deyiverir, sitem eder.

Sitemin altında neler yatar, biliriz. Alt düşünceyi buhnağın olarak. Biz de gülüp geçiriveririz, bu tip kanılara, sitemlere... Bu kabil düşüncede olanlara kim olurlarsa olsunlar söyleyeceğimiz şu:

Sendikacıları tanımiyorsunuz...

Ücretler

Doğan AVCIOĞLU

Türk-İş Araştırma Merkezi Müdürü

Toplu Sözleşme ve grev sistemi birkaç aydır işliyor. Ama daha şimdiden bu sisteme karşı sinsi bir propaganda başladı. «— Efendim, ücret artışları tehlikeli olabilirmiş, ücretler artarsa enflasyon olabilirmiş. Enflasyondan ise en çok işçilerimiz zarar görmüş. Onun için ücret artışı istenmemeliymiş. Ücretler, verim artışına tâbi olmalıymış.»

Propaganda öyle işledi ki, sonunda Yüksek Plânlama Kurulu da, konuyla ilgilenip, ücret artışlarını incelemek lüzumunu duydu. Toplantıdan sonra, bir plânlama yetkilisinin Millet Gazetesi'ne verdiği Gazetesi'ne verdiği beyanat, bunu açıkça gösteriyor: Yetkiliye göre: «İstihsal artışı sağlansa ve ücretler bundan sonra artsa, mesele yoktur. Prodüktivite artışı olmadan ücretler ilânhave artarsa, bunun sonu enflasyona gidebilir. İstihsal artışı ile birlikte ücret artışlarını sağlamak bahis konusu olabilir. Ücret artışları belli çevreler içinde haledilmezse, sonu iyiye gitmez elbette... 300 Bin sendikalı işçiye karşılık memlekette 1 milyon da işsiz var. Onların durumlarının d adikkatle tutulması lâzımdır. v.s. v.s. Mil liyet Gazetesi 18 Ocak 1964...»

Bu propaganda, bilimsel ifadesini, Kalkınma Plânı'nın 1964 Yılı Programı'nda bulmaktadır: «E-konomimizde maliyetlerden doğan fiat artışları, talepten doğanlar derecesinde olmamakla beraber, yine de büyük önem taşımaktadır. Özellikle 1963 yılında yürürlüğe giren iş hayatıyla ilgili kanunların verdiği haklar dikkatli ve bilinçli kullanılmadığı takdirde, e-konomimizi kolaylıkla ücret - fiat (spiral) enflasyo-nuna götürebilir. Genellikle kabul edilen ilkeye göre, ücret artışı üretkenlik artışı oranında olmalıdır.

Bu bakımdan, toplu sözleşmelerde bu ilkenin gözö-nünde tutulması, yerinde olacaktır. -1964 Programı Sayfa 291-»

Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın bu tavsiyesi mücer-ret olarak, yanlış bir görüş değil. Ne var ki, enflâs-yonist gidişin sebebi, 1964 Yılı Programında da tekrar ve tekrar belirtildiği üzere, toplu sözleşme sisteminin işlemesiyle başlayan ücret artışları de-ğildir. Enflasyona, toplu sözleşme ve grev sisteminin yürürlüğe girmesinden çok önce, kamu sektörü açık-larını kapamak ve para darlığından sızlanan özel teşebbüsü tatmin etmek amacıyla gidilmiştir. 1962 ve 1963 Yıllarında kredi hacmi 3 milyar lira artırıl-mıştır. Sadece 1963 yılında Merkez Bankası kredile-rindeki artış, milyarın çok üstündedir. Altın ve dö-viz mevcutları, endişe verici şekilde azalmıştır.

Ölçüsüz şekilde girilen bu enflasyon politikası ve cömertce dağıtılan krediler, özel teşebbüs kâr-larını geniş ölçüde artırarak, piyasanın şikâyetlerini dindirmiştir. Ayrıca, vasıtalı vergiler yükseltilerek, işçilerimizin ve fakir halk kütlelerinin vergi yükü ağırlatılmış, buna karşılık yatırım indirimi, hızlı amortisman ve değer artışlarının vergilendirilmeme-si suretiyle, özel teşebbüsün vergi yükü hafifletil-miştir. Bu adaletsiz mâli politikanın sebebiyet ver-diği açıkların enflasyonist yollardan kapatılmasında mahzur görülmemiştir.

Bu yüzden fiatlar yükselmeğe başlamıştır. 1962 Yılında, fakir halk kütlelerinin ve işçilerimizin gelir-lerinin büyük kısmın yutan gıda maddeleri fiatları hızla artmıştır. Gıda maddeleri endeksinde, 1962

Artmamalıymış!...

etmiştir. 1963 Yılı'nın ilk dokuz ayında, toptan eşya fiyatlarında yüzde 5'e yakın bir artış vardır.

Görüldüğü gibi, hayat pahalılığı artmaktadır ve bunun sebebi, hükümetin enflasyonist politikasıdır. Yetkililer, kabahati ücret artışlarında arayacak yerde, kendi hatalı politikalarının sebebiyet verdiği enflasyonu, yatırım hacmini azaltmadan ,vergi, kredi ve fiat politikalarıyla önlemelidirler.

Öte yandan, cömert kredi politikası, vergi indirimleri ve fiat yükselmeleri dolayısı ile kârları aşırı ölçüde artarken, ücretler bu kâr ve verim artışından her zaman gereken ölçüde faydalanamamış, aksine hayat pahalılığı yüzünden reel ücretler birçok halde düşme istidadı göstermiştir. Bu, yeni bir durum değildir. İşçilerimiz, özel teşebbüsçü enflasyonist politikadan daima zarar görmüşlerdir.

Nitekim, 1950 - 1960 devresi için gelir dağılımındaki değişimleri inceleyen 5 Yıllık Kalkınma Planı, işçilerimizin millî gelirdeki payının azaldığını belirtmektedir: «Sonuç olarak, memurlar, sanayi ve tarım işçilerinin gelir dağılımındaki kişisel paylarının gitikçe azalmasına karşı, sermaye, teşebbüs ve rant gelirleri sahiplerinin gelir dağılımındaki paylarının yükselmiş olduğu söylenebilir. Bu eğilim devam etmektedir, -5 Yıllık Kalkınma Planı Sayfa 51-»

Görüldüğü gibi, kârlar hızla artarken, işçilerimizin millî gelirdeki payları azalmıştır. Ücretler, esasen Sayın Ecevit'in çabalarına rağmen, en basit ihtiyaçları karşılayamayacak kadar düşüktür. Örneğin, her yıl binlerce iş kazasına ve ortalama 80 kadar işçinin ölümüne sebebiyet veren Zonguldak Kö-

mür Ocakları'nda ağır, zahmetli ve öldürücü bir iş karşılığında verilen asgari ücret, daha düne kadar 8,5 liraydı. Bugün ise, geçenlerde imzalanan toplu sözleşmenin sonucu olarak, ancak 11 liradır.

Bu adaletsiz durumu mutlaka düzeltmek lâzım Anayasa da, Kalkınma Planı da bunu istemektedir. Anayasa'nın 45'inci maddesi, «Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır.» demektedir. Plân Hedefleri ve Stretajisi adlı Yüksek Plânlama Kurulu kararı, kalkınmanın, «gelir dağılımındaki farkları büyütücü değil, azaltıcı yönde olması gerektiğini belirtmektedir.

Kalkınma Planı'nda da şunlar yazılıdır: «Gelir dağılımını, sosyal adalet ilkelerine daha uygun bir duruma getirmek için gelir dağıtıcı mâli politika izlenecektir... Gelir dağılımında payları düşük olan kimselerin hayat seviyeleri yükseltilecek kendilerinin ve çocuklarının, sosyal engelleri aşarak, daha yüksek gelir seviyesine ulaşma şansları artacaktır. Kalkınma Planı Sayfa 505»

Kalkınma Planı'nın 107'inci sayfasında ise, «daha adil gelir dağılımını sağlamada başlıca unsurlardan biri olan en düşük ücretlerin yükseltilmesi» ifa desî kullanılarak, düşük ücretlerin yükseltilmesi, daha adil gelir dağılımının başlıca şartı sayılmaktadır. Nihayet, sayfa 108'de, «sosyal adalet ilkelerine göre tesbiti gereken en az ücretlerin üstündeki yükseleşler, verimlilik artışlarına bağlanacaktır.» denile-

rek, önce gelir dağılışındaki adaletsizliği düzeltme vasıtası olarak asgarî ücretlerin tesbit edileceği, ancak bu ayarlama yapıldıktan sonra, ücretler ve verimlilik arasında bir münasebet kurulacağı belirtilmektedir.

İşte toplu sözleşmelerle ve mütevazi ölçüler içinde, şimdi bu ayarlama yapılmaktadır. Bütün gürültülere ve yanıltıcı propagandalara rağmen, toplu sözleşmeler halen, temel ücretleri asgarî geçim seviyesine yaklaştırma çabasından ibaret kalmaktadır ve bu çaba, plân hedeflerine tamamen uygundur. Plâna göre, Hükümetin ayrıca sosyal adalet ilkelelerine uygun kanunî ücretleri tesbit etmesi lâzımdır. Fakat, bu henüz yapılmış değildir. Hükümetin, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtınca hazırlanan kalori ihtiyaçları ve dengeli beslenme şartlarıyla ilgili araştırmalardan ve yeniden hazırlanacak aile büttesi anketlerinden faydalanarak ve Şili, Arjantin gibi az gelişmiş ülkelerin denemelerinden faydalananak, kanunî asgarî ücretlerin bir an önce tesbiti yerinde olacaktır. Ayrıca, kanunî ücretlerin hayat pahalılığına ve bütün ekonomideki prodüktivite artışına göre otomatik olarak ayarlanmasına imkân veren bir mekanizmanın kurulması arzuya şayandır.

Görüldüğü gibi, toplu sözleşmelerle yapılan ücret ayarlamaları, Kalkınma Plânı'nın icabıdır ve bunu herkesten önce, plânı hazırlayan Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın ve plânı kabul edip, kendine maleden Hükümet ve Parlamento'nun bilmesi ve benimsemesi lâzımdır. Ücretlerdeki zorunlu ayarlamayı, enflasyona gitmeden ve kalkınma hızını yavaşlatmadan gerçekleştirmek mümkündür ve zorunludur. Nihayet, unutmamak lâzım ki, Amerikan Yardım Kurulu (AID) tarafından Kalkınma Plânı'mızı incelemekle görevlendirilen Profesör Enos'un araştırmalarının da ortaya koyduğu üzere, millî gelirin yüzde 32'si çok dar bir müteşebbis sınıfın elinde toplanmakta, fakat bunun, ancak millî gelirin yüzde 45'ini bulan kısmı yatırımlara gitmektedir. Başka bir deyişle, millî kaynaklardan çok önemli bir kısım, israf edilmektedir. İsraf olunan bu millî kaynakların, kamu eliyle yatırımlara yönltilmesi ve bir kısmının da kamu sektöründeki halkı ücret artışlarını karşılayarak gelir dağılışı düzenleyici yönde kullanılması, hem kalkınma hızını bugünkünün çok üstüne çıkartacak, hem de sosyal kalkınma yolunda önemli adımlar atılmasına imkân verecektir.

Bugün, iktisadî devlet teşebbüslerinin mâli imkânsızlıklar içinde bulunması, ücret artışlarının reddi için haklı bir sebep olamaz. Mâli sıkıntının sebepleri, israf zihniyeti, mâzideki yanlış yatırım kararları, hatalı fiat ve istihsal politikalarıdır. Bu hataların ve mirasyedi zihniyetinin külfetlerini, hakkı ücret artışlarını redderek, işçilere yüklemeye kalkışmak, büyük bir haksızlık ve insafsızlık olur. Hükümet, bir taraftan iç organizasyon yoluyla kamu teşebbüslerinin rasyonel işlemlerini sağlamaya çalışırken öte yandan, millî kaynakların israf olunan kısmını seferber ederek, zorunlu ücret artışlarını karşılayabilir.

Hükümetin, toplu sözleşme pazarlıklarında, kamu teşebbüslerini tamamen serbest bırakma şeklinde ifade edilen politikasını anlamak kolay değildir. Hiç değilse, kamu sektörü için bir ücret politikasının esaslarını tesbite ihtiyaç vardır.

Ücretler ile prodüktivite arasında bir münasebet kurulması, ancak Anayasa'nın öngördüğü bu zorunlu ücret ayarlamaları yapıldıktan sonra, haklı ve mantıklı bir çare olarak düşünülebilir. Tabii ki, ücretler için prodüktivite artışının tayin ettiği bir tavan tesbiti ve bunun üstündeki ücret artışlarının yasaklanması düşünülemez. Toplu sözleşme rejimi, önce bir serbestî sistemidir. Söz konusu olan, tarafların serbest iradeleriyle, ücretleri prodüktivite artışına bağlamalarıdır. Bunun için de, prodüktivite artışlarının doğru tesbiti ve kârlar ile ücretler arasında makûl bir dengenin kurulması şarttır. Bu da, prodüktivite hesaplarına sendikaların aktif şekilde katılmaları ve bütün iktisadî hesapların açıkça ortaya serilmesi ile mümkündür. Bu bakımdan, unutulmaz Lord Beveridge'in, «Hür bir toplumda tam istihdam» adlı ünlü kitabında yer alan bir pasaj, kayda değer: «... Devlete de, teşebbüs yöneticilerine de düşen işler var. Devletin görevi, kesin bir istikrarlı fiat politikasını benimsemektir... Teşebbüs yöneticilerinin görevi ise, teşebbüsün mâli durumuyla ilgili bütün bilgiyi diğer taraflara sağlama zorunluluğunu kabul etmeleridir...»

Bu ifadeye son bir örnek, İngiltere'deki durumdur. Enflasyon tehlikesi karşısında, İngiltere Hükümeti, geçici bir süre için, işçi ve işverenlere bir gelir politikasını benimsetmeğe çalışmaktadır. İngiliz Plânlama Teşkilâtı'na bu konuda verilen görev şudur: «Kapitalist bir ekonomide gelirlerin sermaye ile emek arasında daha adil şekilde bölüşülmesini sağlamak...» Bu yolda hazırlıklara başlayan plâncılar, öncelikle şu nokta üzerinde durmuşlardır: «Fiatlar, hiçbir kayda bağlanmadan, alabildiğine yükselebilecekse, sadece ücret artışlarını sınırlandırmak, açık bir haksızlık olacaktır. Bu sebeple, fiat, temettü ve kârların da ücretler gibi kontrol edilmesi gereklidir. Zira, sendikaların tek tarafı olarak ücret zamlarından vazgeçmeleri, şirketlerin kârlarını biraz daha artırmaktan başka şeye yaramayacaktır.»

İngiliz Maliye Bakanı ise, her şirketin, ücretlerinin «dürüst» olduğunu ispatlamak amacıyla, maliyet fiatlarını halka açık olarak ilân etmesini teklif etmektedir.

İngiliz İşçi Sendikaları Birliği ise, şu şartları ileri sürmektedir :

1 — Ücret ve kâr kontrolü mekanizmasında, işçiler mutlaka söz sahibi olmalıdırlar. Kârlar gibi, temettüleri de kontrol edilmelidir.

2 — Gelir politikasının özü, fiatların yükselmesini önlemek olmalıdır. Yoksa, ücretler bir defa yükseldikten sonra, karşı tedbir aramak değil.

Öz Türkçemiz

Hidemat-ı umu- miyye	GENEL HİZMETLER	Spekülasyon	: Faiz hadlerindeki değişik- liklerden yararlanma
Calib-i nazar	: DİKKATİ ÇEKEN	Rasyonellik	: İşletmenin en uygun şekil de yönetimini sağlayan prensip ve kaideler
Kanun-u muvakkat:	GEÇİCİ KANUN		
İrza	: RAZI ETMEK		
Zuhur	: ORTAYA ÇIKMA		
Lâfz	: SÖZ		
Mûcezz	: KISALTILMIŞ	Rantablite	: Bir işletmenin belirli bir sürede elde ettiği kârın sermayeye oranı
Mansıb	: MAKAM		
Vecibe	: GÖREV		
İstimbad	: ÇIKARMA		
Düyun-u umumiy- ve	AVUPA'YA OLAN BORÇ- LARI ÖDEMEK İÇİN TÜRKİYE'DE AVRUPA- LILAR TARAFINDAN KURULAN KURUM	Prodüktivite	: Verimlilik, miktar itiba- riyle verimlilik gücü
Lâvuad	: SAYISIZ	Temettü	: Hisse senetlerinden sağ- lanan yıllık gelirler
Lâyuhsa	: SAYISI AZ		
Mukar-in-i hak	: HAKKA YAKIN	Kamu sektörü	: Devletçe örgütlendirilen ve işletilen işyerleri
İdrak-i vâlânıza	: YÜKSEK ANLAYIŞINI- ZA	Hususî sektör	: Bireylerin ve bireyler ta- rafından kurulan şirketle- rin çalışma alanı
Ta'dat	: SAYMAK		
Serdetmek	: ORTAYA KOYMAK	Arz	: Ekonomik mal ve görevle- rin belli bir fiata ve belli bir süre içinde ve yerde satın alabileceği miktar
Müstahdim	: ÇALIŞTIRAN		
Müstahdem	: ÇALIŞTIRILAN		
Makasid	: AMAÇLAR		

Ekonomik Terimler

Enflasyon	: Fiatların devamlı yüksel- mesi dolayısıyla satmalma gücünün azalması	Talep	: Ekonomik mal ve görev- lerin belli bir fiata, belli süre içinde ve yerde sa- tın alınabileceği miktar
Millî gelir	: Millet ekonomisinin bir yıl içinde yarattığı safi gelir toplamı	Kâr analizi	: İşletmelerin çalışma dö- nemleri sonunda elde et- tiği kârların işletme bün- yesi dikkate alınarak in- celenmesi sonucu kâr se- beplerinin belirlenmesi
Gayri safi millî gelir	: Bireyler, özel ve kamu sektörleri tarafından ya- ratılan tüm üretim mal- ları, sermaye malları ve hizmetleri	Amortisman	: Yenileme. (Her sabit kıy- metin belli bir ekonomik ömrü vardır. Tamamen tükenen, üretime faydalı olmayan bir sabit kıyme- tin ömrü oranında her yıl kârdan belirli bir fon ayrılmasına da amortis- man denir).
Ücret - fiat enflasyonu	: Ücret artışlarının maliye- te katılması dolayısıyla fiatların yükselmesi ve satın alma gücünün azal- ması		

3 — İşçiler, artık sosyal ve ekonomik durumlarının düzeltilmesini beklemektedirler. Ulusal gelirin paylaşılmasında işçilere düşen payın artırılmasını istemektedirler. Ücret sınırlaması, işçilere, bugünkü durumlarını kabullenmekten başka birşey getirmeyecektir.

Bu örnek, ücret artışlarının, prodüktivite artışlarına bağlanmasının ortaya çıkarabileceği çeşitli meseleleri güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi, gelir dağılışı az çok bir adaletin sağlandığı, maliyetlerde işçi ücretlerinin payının yüksek tutulduğu, kâr marjlarının düşük bulunduğu, anonim şirket yapısı dolayısı ile iktisadî hesaplarda açıklığın nisbeten sağlandığı ve müteşebbislerde yatırımcı bir zihniyet mevcut olduğu İngiltere'de bile, işçiler, gelir dağılışındaki adaletsizlikten şikâyet etmektedirler. Memleketimizde ise, gelir dağılışı, son derece adaletsizdir, maliyetlerde ücretlerin payı düşüktür ve kâr marjları çok yüksektir, iktisadî hesaplar gizlidir ve müteşebbisler yatırımcı bir zihniyete sahip değillerdir. Bütün bunlar, memleketimizde ücret - prodüktivite meselesinin, özel şartları

göz önünde tutarak ve çok daha büyük bir dikkatle ele alınmasını gerektirmektedir.

Denebilir ki, Türkiye az gelişmiş bir ülkedir. Ücret artışları yoluyla istihlâki artırmak yerine, kaynaklarını yatırımlara yöneltmek zorundadır. Bu iddia, nazârî olarak doğrudur. Fakat, yatırımları artırmak için daha önce, millî gelirin, mutlu bir azınlık elinde, spekülasyon, döviz kaçakçılığı, İsviçre'de villalar şeklinde önemli bir kısmının israf edilmesinin önlenmesi ve bu millî kaynakların yatırımlara yöneltilmesi lâzımdır.

Sonra, unutmamak lâzım ki, âdil bir ücretin sağlanması, işgücünün veriminin artması ve işçilerin istihsal ve verim artışı savaşına candan katılmaları için zorunludur.

Bütün bu gerçekleri görmemezlikten gelerek, Kalkınma Plânı'nda öngörülen mütevazî ücret artışlarından şikâyet edenlerin samimiyet ve ciddiliğine Türk İşçisi'nin inanması, elbette ki mümkün değildir.

Çaresi bu mu?...

Ekim 1963 ayı içinde an'ane haline geleceğinden emin olduğumuz bakan - sendikacı ortak toplantısında, ferdî münasebete geçemeyen işçi yapı kooperatiflerinin maruz kaldıkları müşkillerin halli istenmişti.

Buna karşılık, ilgili biri, «— Doğrudur... Çaresini bulacağız...» demişti. Emlâk Kredi Bankası'nın yetkili Genel Müdür Yardımcısı, İşçi Sigortaları Kurumu yöneticileri ve Türk-İş Genel Sekreteri bir araya geldiler.

Sıra ile kooperatif adları okunup, içinde bulundukları çıkmazlar anlatılıyordu. Yüzümüze karşı verdikleri cevap şu oluyordu :

«— Satışa çıkaralım...» Bu söz birkaç defa tekrarlandı, durdu. Sorular, çaresi bu mu diye?

Verdikleri kararlarında sebat etseler, takdir edeceğiz. Bırakın. iKmsenin başvuramayacağı bir yoldur ya bu tedbir. Cesaret edemezler. Oysa ufak bir müdahale yetti bile.

Bu kerre ne olur bilir misiniz? Sık sık karar ve prensip değiştiren bu kurumlardan biri İstanbul'a vazifeli mesken müdürünü gönderir. Bu zat, gereken tedbiri buluverir. Birikmiş faizleri, kooperatif üyeleri def'aten ödiyeceklerdir. Gelin de, ellerimizi patlatırcasına alkış tatalım bu tedbirlere...

Hiza meselesi... Gelinecektir.

HABERLER

KONGRELER

6 Bin Lâstik işçisini temsil eden 200 civarında delegenin katıldığı Lâstik - İş Kongresi, yeni yılın ilk kongrelerinden olmuştur. Bu kongrenin bir özelliği de, özel olarak davet edilen bazı yabancı konukların kongrede hazır bulunmaları olmuştur. Uluslararası Fabrika İşçileri Federasyonu ile Uluslararası Yapı ve Odun İşçileri Federasyonu Genel Sekreterleri, kongreyi baştan sona ilgi ile izlemişlerdir.

Kongre, iki gün süre ile ve uygun bir hava içinde cereyan etmiş ve sendikacılık bakımından özel önem taşıyan birçok kararlar, oybirliğine yakın çoğunlukla alınmıştır. Bu kararlardan en önemlileri şunlardır:

1 — Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kongresinde, üye teşekküllerden tahsil edilecek aidat miktarı konusundaki kararı aynen uygulamak,

2 — Her Lâstik - İş üyesinin, Birleşik Grev Fonu için, yılda bir yevmiye tutarında ödenek ödemesi...

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un da hazır bulunduğu kongrede söz alan hatipler, Kıbrıs'ta şehit düşen soydaşlarımızın yetimlerine yapılan yardımın-ulusça benimsenmesi gerektiğini belirtmişler. Kıbrıs Türk'lerine girişilen katliam hareketi'nin şiddetle takbih eden konuşmalar yapmışlardır.

İdari ve mâli raporların okunmasından sonra, Yönetim Kurulu üyeleri, yapılan tenkitleri cevaplandır

mışlar ve seçimlere geçilmiştir. Seçimler sonucunda, eski başkan Rıza Kuas, yeniden başkan seçilmiştir. Genel Sekreterliğe de Kemal Ayav seçilmiştir.

TÜTÜN SİGARA VE MÜSKİRAT SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI KONGRESİ...

Tütün, Sigara ve Müskirat Sanayii İşçileri Sendikası'nın yıllık Kongresi de, Lâstik-İş'inki gibi, Şehzadebaşı'ndaki Yeni Sinema Salonu'nda yapılmıştır. 3 Bin civarında üyesi olan sendikanın 800 üyesi, kongreye katılmıştır.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na en fazla aidat veren bu sendikanın kongresinde alınan en önemli karar, Marmara Bölgesi Tütün ve Alkollü İçkiler Sendikası'na katılma yolunda alınan karar olmuştur. 30 Bin civarında üyesi olan Marmara Bölgesi Tütün ve Alkollü İçkiler Sendikası böylelikle bir kat daha güçlenmiştir. Bu yol-daki karar, oybirliğiyle alınmıştır.

Üyelik aidatlarının artırılması ve bir ölüm sandığı kurulması yolunda ileri sürülen teklifler de, genel kurulca kabul edilmiştir.

Türk-İş Bakanı Seyfi Demirsoy'un da bizzat hazır bulunduğu kongrede Kıbrıs konusuna da değinilmiş ve Kıbrıs'lı yurttaşlarımıza karşı girişilen hainane tecavüzler, tel'in edilmiştir.

MADEN FEDERASYONU

Maden federasyonu Kongresi, 24 - 25 Ocak tarihleri arasında, Ankara'da yapılacaktır. Olağanüstü mahiyet taşıyan kongrede, federasyonun yeni tüzüğü görüşülmüştür. Bilindiği gibi, sendika ve federasyonların ana tüzüklerinin 274 sayılı Sendikalar Kanunu'na

uyacak şekilde değiştirilmesi için altı aylık bir mehil verilmiş bulunmaktadır.

Maden Federasyonu bu işlemi tamamladıktan sonra, 27 Ocak'ta Bursa'da yapılacak Türk - İş Kongresi'ne 274 sayılı kanuna uygun şekilde onarılmış yeni tüzüğü ile katılma olanağını elde etmiş olmaktadır.

İşçi Sigortaları Kurumu Konferans Salonu'nda yapılacak olan kongreye 150 civarında delegenin katılacağı bildirilmektedir.

METAL-İŞ İLK GENEL KURUL TOPLANTISI

Metal-İş Federasyonu'nun Birinci Genel Kurul toplantısı, 19 Ocak 1964 günü Ankara'da yapılmıştır.

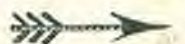
Toplantıda hazır bulunan Türk İş Genel Sekreteri Halil Tunç, kongre başkanlığına seçildikten sonra, Müteşebbis Kurulun çalışma ve hesap raporları ile tahmini bütçe tasarısı, genel kurulun onayına sunulmuş ve oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Yürütme Kurulu'nun çalışma raporu, değişik bir şekilde kaleme alınmış ve işçi hak ve menfaatleriyle ilgili olarak prensipleri ortaya koyan bir metin halinde delegelere sunulmuştur.

Daha sonra, Müteşebbis Kurul ibrá edilmiş ve daha önce hazırlanmış kadro tasarısı müzekere edilerek, bazı değişikliklerle kabul edilmiştir.

Öte yandan, genel kurulda, Türk-İş'e katılma yolunda Müteşebbis Kurul tarafından yapılan teklif, oybirliğiyle ve alkınlar arasında kabul edilmiştir. Uluslararası Maden Federasyonu'na üye olma yolunda aynı kurul tarafından yapılan teklife gene oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Kongre sonunda yapılan Yürütme Kurulu seçimlerinde, Başkanlığa Türk-İş Genel Sekreter Yardımcısı Kaya Özdemiroğlu, Genel Sekreterliğe Mustafa Patırna ve Muhasip Üyelğe de Nuri Özdemir seçilmişlerdir.

TOPLU SÖZLEŞME

Liman, Dok, Gemi - İş Sendikası ile Denizcilik Bankası arasında uyumsuzluk, sendikanın bütün iyi niyetine ve Hükümet üyelerinin de arabuluculuğuna rağmen, bankanın eski teklifinde direnmesi yüzünden ciddi bir durum almışken, son dakikada banka yöneticilerinin, teklifleri kabulüyle ortadan kalkmıştır.

Bu sendikanın yöneticileri ile banka yetkilileri arasında aylardan beri devam edegelen toplu pazarlık, sendika isteklerini kabul edilmeyişi üzerine hakeme havale edilmiş ve Denizcilik Bankası'nın yöneticileri tarafından da kabul edilen hakem, iki tarafın talepleri arasında belirlediği bir zam miktarını taraflara teklif etmişti. Ancak, kendi beğendikleri hakemin bu teklifini de benimsemekten kaçınan banka yetkilileri eski tekliflerinde ısrar etmişlerdi.

Bu durumda, greve gitmek normaldi. Ancak ülkemizin içinde bulunduğu durumu göz önüne alan Türk - İş yöneticilerinin araya girmesiyle bir süre için ikna edilebilen sendika liderleri Grev, Toplu Sözleşme ve Lokavt Kanunu'nun ilgili maddesi uyanınca durumu bir defa da Hükümet üyelerinin hakemliğine havale etmeye razı olmuşlardır. Bu amaçla Başbakan İnönü ile görüşen sendika yöneti-

cileri, onun tarafından görevlendirilen eski Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican'ın da kendi lehlerine verdiği karar üzerine, meselenin halledildiği inancı içinde İstanbul'a dönmüşlerdir.

Fakat, Denizcilik Bankası yöneticileri, Hükümetin de kabul ettiği ve makul gördüğü zam miktarını vermemekte gene direnmişler ve bu ısrarlı tutumun nedeni kendilerine sorulduğunda ancak şu cevabı verebilmişlerdir:

« — Bize bağlı başka sendikalar da var. Hepsinin isteklerini kabul etmeğe takatimiz yetmiyecektir. Bn durumda, yapılan teklifi kabul etmemiz olanaksızdır...»

Zam bekliyen ve güç koşullar altındaki hayatını sadece ümitlerle bağlamış olan binlerce liman, dok ve gemi işçisi, bu tutum ve hele bu demec karşısında haklı, hem de çok haklı bir infiale kapılmışlardır. Nitekim Liman, Dok, Gemi-İş yöneticilerinin cevabı sert olmuştur: « İsteklerimiz kabul edilmediği takdirde, biz de greve gideceğiz ve ilk isteklerimizde ısrar edeceğiz.»

Türk-İş te, vazifesini yapan insanlara has iç huzuru ile şu demeci vermiştir: «— Bir greve gidildiği takdirde, Türk-İş bu grevi bütün varlığı ile destekliyecektir. Grevin önüne geçmeyi ve iyi niyetle anlaşmayı öngören bütün çalışmalar sonuç vermemiştir...»

Fakat, uyumsuzluk, Denizcilik Bankası yöneticilerinin son dakika sağduyu ile hareketleri sonucu tamamen halledilmiştir.

NATO İŞYERLERİ...

Nato tarafından yaptırılan askerî işyerlerindeki Türk personeli için toplu sözleşme yapma konusundaki hazırlıklar, uygulama safhasındadır. Türk Harp-İş Federasyonu, Tuslag ve Tampare'de çalışan Türk personelden Harp-İş'e üye olanlar için toplu sözleşme yapmak üzere, bu iki Amerika'lı işvereni pazarlığa çağırmıştır.

Tuslog ve Tampare, toplu pazarlığa başlamak üzere tesbit edecekleri gün ve yeri, Harp-İş Sendikası'na yakında bildireceklerdir.

BÜYÜK TOPLU SÖZLEŞME

Maden Federasyonu tarafından yetkilendirilen Zonguldak Maden - İş Sendikası ile sözleşme de uzun süredir devam edegelen pazarlıktan sonra imzalanmıştır. Türk-İş Yürütme Kurulu yetkilileri ve bakanların da hazır bulundukları imza töreni oldukça heyecanlı geçmiş, bu mutlu ana tanık olan konuklar, yaptıkları konuşmalarda anlaşmalardan duydukları mutluluğu belirtmişlerdir.

40 bin civarında maden işçisini ilgilendiren anlaşmayla sağlanan haklar, bilindiği gibi, kolay alınmamıştır. İşçilere yapılacak zam konusunda çıkan anlaşmazlık, uzlaştırma kuruluna havale edilmiş, bu kurulun istifası üzerine teşkil edilen bir ikinci kurul, uyumsuzluk konusu olan zam miktarını, Maden - İş'in isteğine uygun olarak belirlemiştir. İşte, aylardan beri devam eden pazarlığın, 26 Aralık'ta sonuçlanması, böyle olmuştur.

İşveren, uzlaştırma kurulunun kararına uymuş ve işçilerden asgarî ücretle çalışanlara günde 2,5 lira, asgarî ücretin üstünde gündelik alanlara ise 2 lira zam yapmayı kabul etmiştir. Uzlaştırma Kurulu'nun oybirliğiyle aldığı bu yol daki karar, böylelikle 40 bin civarındaki işçiye, yılda 60 milyon lira tutarında zana yapılmasını öngörmektedir.

Türkiye'nin en büyük ve en güçlü işçi kuruluşlarından biri olan federasyon ve üyesi sendikanın bu voldaki başarısı ihmal edilemeyecek kadar büyüktür. Çünkü alınanlar sadece zamlarla da kalmamış, disiplin kurullarına, 3 işçi ve 3 te işveren olmak üzere eşit sayıda üye katılması ve işyerinde sendika komiteleri teşkili gibi teklifler de kabul edilmiştir. Maden işçilerini ve federasyon yöneticilerini, aldıkları başarılı sonuçtan

delayı kutlar, daha elverişli koşullara kavuşmalarını dileriz.

ŞEKER-İŞ

Türkiye Şeker Sanayi İşçileri Sendikası ile Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi arasındaki toplu pazarlık görüşmeleri, tarafların iyi niyeti sonucu, tam bir anlaşmayla son bulmuştur.

13 Ocak tarihinde yapılan son toplantıda, ilgili sendika yöneticileri tarafından istenilenlerin tümüne yakın bir kısmı, işverence kabul edilerek pazarlığa son verilmiştir.

Taraflarca imzalanan sözleşme öncelikle bir protokol haline getirilmiş ve 23 Ocak tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

Beş binden fazla işçiyi ilgilendiren toplu sözleşmeyle elde edilen yeni hakların en önemlilerini şöylece özetliyoruz:

1 — Asgarî ücretler, yaklaşık olarak 16 liraya çıkartılmıştır.

2 — Şeker - İş işçilerine yaklaşık olarak yüzde 25 civarında zam yapılmıştır.

3 — Haftalık iş günü sayısı beşe ve çalışma saatleri toplamı da 48 saatten 45 saate indirilmiştir. Bu durumda, işçiler, haftanın beş günü dokuz saat mesai yapacaklar, Cumartesi ve Pazar günleri de dinleneceklerdir.

UYUŞMAZLIK

Harp-İş Federasyonu yetkilileri ile Milli Savunma Bakanlığı makamları arasındaki uyuşmazlık sonucu görev alan hakem kurulu, federasyonun tüm isteklerini haklı bulmuştur.

Harp-İş Federasyonu ile Milli Savunma Bakanlığı arasında bir süreden beri devam etmekte olan toplu pazarlık, Milli Savunma Bakanlığı sorumlularının bazı istekleri kabul etmemeleri üzerine uyuşmazlık halini almıştır.

Geçen hafta içinde hakem kurulu tarafından yapılan toplantıda, Harp-İş tarafından teklif edilip, işverenin kabule yanaşmadığı hususların tümündeki federasyon hakkı bulunmuştur.

Uyuşmazlığa sebep olduktan sonra, işçi lehine kabulü istenen istekler şunlardır:

1 — İşveren, askeri işyerlerinin tümünün, 3008 Sayılı İş Kanunu'dur. Sendika ise bu işyerlerinde çalışan işçilerin, İş Kanunu'nun lâfzı içinde hizmet akdiyle çalışan işçiler olduğunu belirtmekte buna göre toplu sözleşme yapılmasını istemektedir.

2 — Aylık ücrete tâbi olan işçilerin toplu sözleşmeye dahil edilip - edilmemesi konusunda taraflar arasında görüş birliğine varılamamıştır.

3 — İşyerinde bir sendika komitesi kurulması yolundaki teklifte, işverence kabul edilmek istenmemektedir.

Hakem Kurulu'nun lehte kararı, işçi çevrelerinde memnunluk yaratmıştır. Milli Savunma Bakanlığı yetkililerine, bu yolda alınan karar, henüz resmen bildirilmemiştir. Kararın tebliğinden sonra, işveren bakanlık temsilcilerinin olumlu davranışlarını beklemektedir.

ACI KAYIP

Bütün dünya işçileri, 1963'ün acı kaybının üzüntüsünü yaşamak

tadırlar. Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU) nun kuruluş tarihinden bu yana en aktif görevlerde başarı ile çalışan Sir Alfred Roberts, 1963 yılının son günlerinde hayata ve kendisini çok seven işçilerine veda etti.

Tören ve toplantılarda temsil görevi daima kendisine verildiği için arkadaş ve meslektaşları tarafından «Sir» lâkabıyla anılan Alfred Roberts geçen yıl Mart ayında yapılan ICFTU Yürütme Kurulu toplantısına rağmen, dünya işçilerinin yararına çalışmaya devam etmiş ve «tam çalışma» ile ilgili Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) konferansında İşçi Gurubu Başkanlığını yapmıştı. Bu konferansta, enerjik çalışması, işçi gurubunun tam bir zafer kazanmasıyla sonuçlanmıştı.

Sir Alfred Roberts

Sir Roberts'in ICFTU'ya katılması, bu teşkilâtın kuruluş tarihi olan 1949 yılına rastlamaktadır.

Sir Alfred Roberts, hür dünya işçileri tarafından dürüstlüğü, yılmıyaz sağduyusu ve iyi huyluluğu yanında, iradesi ve sessiz, fakat sarsılmaz bir limanla işçi davalarına bağlılığı ile daima hatırlanacaktır.

KIBRISTAN HABERLER

Bu yazımızda, sadece Londra Konferansı ve Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili haberlere yer vermekteyiz. Çünkü, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu (KTİB) tarafından yayımlanan haber bülteni de bir süreden beri elimize geçmiyor. Kıbrıs'lı işçi kardeşlerimiz ve bu arada KTİB Genel Sekreteri Sayın Necati Taşkın'ın akıbetinden endişe ediyoruz.

Kıbrıs konusundaki anlaşmazlığın şallı amacıyla Londra'da toplanması kararlaştırılan konferans, taksim tezini kabule yanaşmayan um'ların aynı masaya oturmaktan kaçınmaları sonucu çıkmaza girdi. Duncann Sandys'le taraflar arasında İngiltere müstemlekeler Bakanı da yapılan ikili görüşmeerden de bir sonuç alınmadığı, Londra'dan hergün gelerek gazetelerin baş köşelerine kurulan haberlerden öğreniliyor.

Taksim tezinde ısrar ettiğimiz takdirde, konferansa katılmıyacaklarını bildiren Rumlar ile Türk

Hükûmeti delegasyonu arasındaki anlaşmazlığın halli için ne kadar iyi niyet gösterilirse gösterilsin, Londra Konferansı'ndan olumlu bir sonuç elde etmek imkânı artık tamamen ortadan kalkmış bulunuyor. Bu durumda, olaya bir süre sonra Birleşmiş Milletler'in el koyması şaşılacak bir durum olmayacaktır.

HALİT ALİ RIZA KIBRIS'TA

Rum'ların aynı masaya oturmaları üzerine Kıbrıs'lı Türk delegasyonu tarafından talimat almak üzere Kıbrıs'a gönderilen Halit Ali Rıza, ne haberlerle dönecek? Londra Konferansı ile ilgili bütün çevrelerde sorulan bu sorunun cevabının, dergimiz baskıya verildiği sırada verilmesi bekleniyor. Taksim tezinde ısrar halinde aynı masaya oturmayacaklarını belirten Rum'ların bu yoldaki tutumu üze-

rine ön plânda iki ihtimal belirliyor.

1 — Türk delegasyonunun taksim tezinde ısrar etmesi,

2 — Halit Ali Rıza'nın Kıbrıs'tan yeni taleplerle dönmesi, Birinci ihtimalin gerçekleşmesi halinde Londra Konferansı hemen kapanacak ve bir süredir silâh sesi duyulmayan Kıbrıs'ta muhtemelen yeniden tedhiş başlayacaktır.

İkinci ihtimal halinde ise, ne gibi bir teklifte bulunulacağı konusunda bir yorum yapmanın şimdilik yersiz olduğu kanısındayız. Bu konuda yorum yapmak, «çıban başı» olabilecek nitelik ve kıymette bir üs olan Kıbrıs'ın Türk liderleri tarafından bile şimdilik olanaksız görüyor.

Taksim tezinde ısrar halinde, Ada'da güvenlik kuvvetlerinin, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fazıl Küçük tarafından fiilen mevcut olmadığı açık şekilde belirtilen Kıbrıs Devleti'ne bırakılması elbette ki düşünülemez.

Gerici çevrelerin kıskırtmasıyla şöven «encosis» yaygarasına başlayan bazı Rum öğrencilerin tutumuna rağmen, olayların başından beri meselenin diplomatik yollarla halli için soğukkanlılıkla hareket ederek iyi not alan Yuan Hü kûmeti ile Türk Hükûmeti'nin, tarafsız komutanların emrine verilecek daha güçlü birlikler ile Adadaki emniyet ve asayiş tam olarak sağlaması, kaçınılmaz bir tedbir olarak ortadadır. Acı tecrübeler, verilmiş sözlere güvenmenin fayda sızlığını göstermiştir.

Kıbrıs konusundaki gelişmeler, gelecek sayımızda belirteceğiz. Simdi, Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrenci olan Bir Kıbrıs'lı Türk öğrencisinin Ankara'daki arkadaşlarına yazdığı mektubu yayımlıyoruz :

ACI SATIRLAR

«Sevgili kardeşim,

29 Aralık günü uçağa binmek üç yıla yakın bir zamandanberi sinesinde beraberce barındığımız sıcak yuvaya, Hukuk Fakültesi'ne dönmek üzere on gün öncesinden hazırlığa başlamıştım. Hukukcunun yuvaya dönme sevincini bilirsiniz, iki aylık ayrılıktan sonra Cebeci'deki köhne yuvamızın ılık havası burnunda buram, buram tütüyordu. Tarifsiz duygular içindeydim.

21 Aralık gecesi birden bire silâhlar patladı: Bir türk kadını, bir Türk babası kanlar içinde cansız yere serildi. Tek suçları Türk olmak, Makarios'un kölesi olmayı red detmekti. Ertesi gün okul bahçesin de gezinen liseli çocuklarımıza, söz de Rum polisi ateş açtı, birisi hafif, diğer bir öğrenci ağır yaralandı. Aynı gün gece Lefkoşe, Girne yolunda pusu kuran Rum polisi, devletin silâhı ile vatandaşın hunharca biçmeğe koyuldu. Bu zincirleme vahşet hareketleri üç gün devam etti. Türk Milletine yaraşır bir vakarla üç gün sustuk. Sonunda gördük ki, hukuk nizamını en âdi şekilde zaten çoktandır ayaklar altına almış bulunan Makarios, en ba-

sit insanlık duygularında da sıyrılmış, Kıbrıs Türk'ünü silâh zoruyla, arzularına ram etmenin fâiliyatına geçmiştir. Devletin bütün imkânları, devletin silâhı, Rum tedhişçileri ile barbarlarile el ele vermiş. Türk toplumuna ilanı harb etmişti. Çaresiz silâha sarıldık. Bütün imkânlar onların bütün imkân sızlıklar bizim safımızda idi. nüfus bakımından bizden 4, silâh ve mermi bakımından 10 misli üstün durumda idiler. Ancak, iman ve erkeklik yönünden, tarihin her safhasında olduğu gibi, bize nazaran Medine dilencilerinden farkları yoktu. Yüreklерimizde istiklâl harbinin da yanılmaz ateşi, gönüllerimize Mustafa Kemal'in büyük rüzgârı düştü. Kurtuluş kavgasında Türk milletinin yoktu, var eden mucize san'atı ve kabiliyetini ellerimizde, bileklerimizde bulduk. Silâhımız yoktu, silâh yaptık, mermimiz tükendi, mermi yarattık, 1571 yılında Venediklilerin Türk Ordusuna karşı kullandığı 400 senelik topları kullandık. Mayaların da 72 kavmin dölnü taşıyan levantin bozmalarına «dur» dedik. Hastahanemiz yoktu. 3 günde hastahane kurduk. Radyo merkezimiz yoktu 1 haftada 2 tane radyo merkezi kurduk ve yayına başladık. 15 yaşındaki delikanlılarımız otomatik silâhlara av tüfekleri ile çıktı. 250 - 300 kişilik barbar sürülerini 10 kişi ile tarumar ettik. Gençlerimiz düğüne gider gibi ölüme gittiler. 80 lik nineler siperdeki torununa çorba götürdü. Analarımız kum torbası taşıdı. Siper kurduk. Bacılarımız bir yandan kaput dikti bir yandan elde mavzer nöbet tuttu. Kısacası, size büyük Türk Milletine lâıyk olmanın hırsı ve kararı içinde orta çağın barbar gürublarının karşısına bir iman kalesi çıkardık.

Türk mücahidleri savaş meydanına yürüdü. Palıkarya sürücüleri geride bir yığın leş bırakarak çekildi. Ezeli taktiklerine, kıskançlıklarına baş vurdular. Sonra: 3 yaşındaki yavruları banyoya yatırıp mermi yağmuru altında delik deşik ettiler. Her nevi müdafaadan mahrum kadınlarımız hunharca katlettiler. Erkeği cepheye gitmiş kenar mahallelerdeki Türk evlerini bastılar. Ateşe verdiler. Kaymaklı kö-

yünün 99 yaşındaki imamını yatağa yatırdılar. Önce vücudu mermilerle delik deşik ettiler. Sonra kafasını bıçakla gövdesinden ayırdılar. 17 yaşındaki, felçli olduğu için yürüyemiyen bir genci koyun boğazları gibi boğazladılar. Devlet Hastahanesindeki 5 Türk hastası, Rum hekimler (dikkat ediniz bunlara hekim diyorlar) tarafından kanları alınmak suretiyle, en alçakça bir şekilde ölüme terkedildiler. Bunlar sadece birkaç misaldir. Rumların hunharlığı sayılmakla bitmez. Savaş meydanına gelmeleri, erkekçe ve askerçe dövüşmeleri için yaptığımız bütün çağrılar cevapsız kaldı, hep kahpece öldürdüler. Kaçarken yaktılar, yıktılar, evlerimizi viraneye döndürdüler. Analarımız, bacılarımız, yavrularımız bu kış günlerinde açık havada aç susuz kalmışlardır. Her şeyi yaktılar, her şeyi bize reva gördüler, her şeye tevessül ettiler. Ama bir şey ellerinden gelmedi. Makarios'un 8 saatte fethedeceğim dediği Lefkoşe'nin Türk kesiminde 10 gün devam eden çarpışmalar sırasında bir adım dahi giremediler, giremeyeceklerdir de. Bütün yapabildikleri 5 bin, 10 bin kişilik Rum çocukları arasında sıkışmış 5, 10 ailelik türk kitlelerini hunharca katletmekten ibaret kalmaktadır.

İstanbul gençliğine selâmlarımız, sevgilerimiz var, lütfen kendilerine haber salınız. İstanbul Rumlara karşı yapılacak en küçük bir hareket, bize, Kıbrıs Türk'üne faydadan ziyade zarar tevhit edecek. Şu anda lehimize vaziyet almış bulunan hür dünya basınına aleyhimize sokabilecek istidatlardır. Bundan mutlaka sakınılması lâzımdır. Anavatanımızda hiçbir siyasi parti, Kıbrıs konusunu dahili politika maksatlarına âlet etmemeli, vasıta olarak kullanmamalıdır. Bu cep henin moral durumuna büyük tesiri vardır. Emin olunuz ki kararımız kat'i şiarımız, ya istiklâl, ya ölüm, Tek ilham kaynağımız Mustafa Kemal'dir. Türk milletine lâıyk bir topluluk olduğumuzu, her an isbat edeceğimizden şüphemiz olmasın. Ya hürriyetimizi kazanacağız, ya kanımızın son damlasına kadar vurularak öleceğiz. Yer'in altı veya

üstü diye bir tefrik yapmıyoruz. Türk için böyle bir tefrik söz konusu değildir. Kararımız son kurşun, son ferde kadar, dayanmaktır. Sonra gerekirse taşımız ve sopamız ejdat yadigârımız kılıcımız sonra yine gerekirse, iman dolu göğüslerimiz var. Türk Milletini şerefle

temsil edeceğiz. Bizim için endişe duymayın, üzülmeyin. ağlamayın. Yeşil Ada 120 bin Türk'e mezar olmadıkça kanı bulanık palikaryaya yar olmayacaktır. Hürriyet ve mücadelemizi zaferle sona erdirip aranızda, sıcak yuvaya döneceğim gü

nü nasıl beklediğimi arzıtamam Anı kara'da çarpan yüreklerinizin sesini Lefkoşe'de duyuyoruz. Bütün hukuklu kardeşlerimizin özlemle gözlerinde nöperim. Türk mücahitlerinden binlerce selâmlar size, bize dua ediniz».

Dünyadan Haberler

İSVİÇRE

İsviçre Federal Meclisi, Federal personelin maaşlarının incelenmesi işini geriye bırakmış ve sendikalarla bu konuda yaptığı pazarlığa daha bir süre devam edileceğini bildirmiştir.

Bu geciktirme, İsveçre sendikaları tarafından sert tepki görmüş ve çok olumsuz karşılanmıştı. Kamu Görevlileri Federasyonu, geçen yıl başından bu yana hayat pahalılığı ayarlaması, ücret, maaş ve satın alma gücünün artırılması, yılda 13 aylık ücret verilmesi, çocuk ve mesken ödeneklerinin çoğaltılması konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bu konulardaki zor pazarlıklardan sonra Maliye ve Gümrük Bakanları ile Kasım ayı sonunda yapılan görüşmelerde, birçok önemli konularda anlaşmaya da varılmıştı.

Sendika, Federal Meclis'in karşı bir tutum takınacağı endişesi

ile bazı isteklerini azaltmış, fakat tehir kararının önüne geçilememiştir. Anlaşıyor gösteren sendikaya gösterilen bu tutum, üzüntüyü artırmaktadır.

NİJERYE

Batı Nijerya'nın İbadan yöresinde açılan üç haftalık sendikacılık kursu başarı ile bitmiştir. Bu kurs, Nijerya İşçi sendikaları Konfederasyonu, PSİ ve İbadan Üniversitesi Ekstra Mural Kısmı tarafından birlikte organize edilmiş ve yapılmıştır. Kardeş T. Nyman da ders verenler arasında yer almıştır. Nyman, PSİ Sendikacılık müşaviridir. Kursu, Nijerya sendikalarından 30 kadar temsilci katılmışlardır..

KONGO

Leopoldville'deki öğretmenler ve kamu görevlilerinin grevinden sonra, 24 Ekim 1963 tarihinde tev-

kif edilen dört sendika lideri nihayet serbest bırakılmışlardır. Bu liderler, «devletin emniyetini tehlikeye düşürmek» le suçlandırılmışlardır. Kongo Hükûmeti, bu konuda yayınladığı bir bildiride bu kişilerin Federal Kongo Anayasası hazırlanmasında yardımcı olabilecekleri düşüncesiyle serbest bırakıldıklarını bildirmiştir. Aynı bildiride, bu sendika liderlerinin, sendikalarının isteği üzerine ve bazı koşullara bağlı olarak serbest bırakıldığı ve her an yargılanabilecekleri ifade edilmektedir.

Bu liderlerin tevkifi, hatırlanacağı üzere, sendika çevrelerinde büyük etki uyandırmış ve sert tepki ile karşılanmıştı. Birçok uluslararası kuruluşlar, IFTU, AFRO, PSİ ve Afrika sendikaları, tevkifleri protesto etmişler, sendikacıların öncelikle serbest bırakılmalarını istemişlerdi.

Tarihte İşçi Köşesi

Yıl 1909... Bundan tam 55 yıl öncesi... Cağaloğlu'nun karanlık ara sokaklarında gaz lâmbalarının ışığında, ter, kurşun buharı ve makine yağı içinde çalışan birkaç kişi, pedallı bir baskı makinesine eğilmiş, tarihi bir gerçeğin Ön Asya'daki ilk yapıtını yaratıyorlar.

Bu adamlar bir gazete çıkıyorlar. Gazetenin adı «İşçiler Gazetesi». Meşrutî Osmanlı İmparatorluğu'nun Meb'usan Meclisi'ne zamanın Ticaret ve Nafia Nezareti tarafından iletilen bir kanun yeni kabul edilmiş... Kanunun adı, «Hidemat-ı Umumiye Kanunu»... Grevlerin yasaklanmasını istiyor. İstanbul'da ki işçilerin ilk grevlerini «sevmiyen» zama-

nın muhafazakâr politikacıları bu yolu seçmişler.

Bu cefakâr gazeteciler, gerçeği savunan fikir işçisinin sessiz fakat azimli sabır ve metaneti ile yokluk içinde çıkardıkları «İşçinin Sesi» Gazetesi'nde, grev hakkının ne olduğunu açıkladıktan sonra, bu hakkı yasaklayan kanunu yerdiler. Bu cesaret onlara neye maloldu, bilmiyoruz. Türk Sendikacılık hareketinin nerelere uzandığını göstermesi bakımından yayımlamakta fayda gördüğümüz makaleyi aynen iletmekle kıvanç duyuyoruz.

«İşçi Hakları»nı hâlâ dudak bükerek karşılayanların bulunabildiği ülkemizde, bundan ibret verici vesika bulunabilir mi?

Grevler Aleyhinde Bir Kanun

Ticaret ve Nafia Nezareti, geçen Teşrinievvel ayı zarfında, «Hidemat-ı Umumiyye»ye dair olmak üzere, grevler aleyhinde bir kanun tanzim ve ilân etmiştir. Asıl calib-i nazar olan husus, bu kanunun, «hidemat-ı umumiyye» ye dahil olması ve kanun-ı muvakkat bulunmak üzere tertip edilmesidir.

Bu nizamnamenin tetkik ve teşrihine girişmezden evvel, bir kere «grev» in ne demek olduğunu ve «hidemat-ı umumiyye» den maksat ne bulunduğunu anlamak münasiptir.

Grev demek, bir veyahut müteaddit sanat ve ticarethanelerde işin birdenbire tatile uğramasıdır. Grev ise, ya amele tarafından yapılır, ya

hut çorbacıları tarafından. Yani eğer amele, birdenbire çalışmamaya karar verirlerse, amelenin bir grevi olmuş olur, eğer sermayedarlar birdenbire ameleleri çalıştırmamaya karar verirlerse, o zaman sermayedarlar tarafından icra edilmiş bir grev bulunur. Nasıl ki, bir amele yahut memur, kendi ahval ve mevkiinin biraz daha düzeltilmesi

ve islâh edilmesi için sermayedarını irza ve itaat ettirmek isterse, aynı veçhile bir sermayedar da, amele-
sinin maaşını azaltmak, yahut diğer bazı şeyleri kabul ettirmek için mez-
kûr işçileri çalışmaktan meneder,
bir zaman-ı muvakkat için mağaza-
sını, fabrikasının eşgalini tatil ede-
bilir.

Fakat, şunu da nazar-ı dikkate almak lâzımdır, ki, her ne kadar gerek amelenin grevi ve gerekse sermayedarların grevi, esasen nok-
ta-i fikir ve zuhurca aynı ise de, ek-
seriya ikisinin arasında bir ihtilâf ve adem-i müşâbehet vardır. Birin-
cisi, yani sermayedarların grevi, bir hakk-ı meşru ve malûma müs-
tenittir. Yani bir fabrika, bir sana-
atgâh sahibi, isterse ameleyi çalış-

memiştir. Herhalde, hidemat-ı umu-
miyyeye dair mansıba malik olan bir zatın icra-yı memuriye-
tiyle hasıl olan bir hizmet-i umumiyyenin maksad-ı esasîsi arasında da-
ima bir teşe. rüş olacaktır, ikisi birbirinden pek güç tefrik oluna-
caktır. Bu bapta söylenecek, izah olunacak pek çok nazariyeler vardır. Fakat, bu makalemizde diyeceğimiz şudur ki, mezkûr nizamnamede Hükümet, hidemat-ı umumiyyeyi izah etmeyi vecibeden addetmediği gibi, grevin dahi tavsif ve ne olduğundan bahsetmemiştir.

Maamafih, biz, Hükümetin mezkûr 13 Teşrinievvel 1908 tarihli tah-
miminden bazı şeyler istimbad edebiliyoruz :

bazı cihetlerin bu babda amele ile sermayedarların arasındaki münasebat-ı hakikiyyeye dair de bazı efkâr ve beyanat serdi icap eder.

Zannederim ki, «müstahdem» daima kendini yaşatan müstahdime muhtaç olduğu gibi, müstahdim de yani sermayedar da, sermayenin se-
mere hasıl etmesi için müstahdime muhtaçtır. Vakıa sermayedarlar, bu gün bile «bir amele gitse, yerine elli tane gelir...» sözünü doğru zannederek söylerler. Fakat mesele, zamanımızda ancak bazı kere doğru olabilir. O da ancak ne fen, ne maharet, ne tecrübe, ne zekâvete lüzum olmayan işlerde vuku bulabilir.

Meselâ, bundan birkaç ay evvel vuku bulan grevler nazar-ı itibare alınsın. Bu grevler esnasında sermayedarlar, tatil-i eşgal eden amele-
nin yerini, kolayca başka amelele-
le doldurmuşlardır. İşte bu gibi elim hadiseler ispat etmiştir ki, amele ile sermayedarlar uyushmalıdır ve bu misâl göstermiştir ki, bu da mümkündür.

Türkiye'de en evvel Şark Şimen-
diferleri memurün ve ameleleri, bu gibi mesâilin hakem vasıtasıyla hal-
li mümkün olduğunu ispat etmemişler midir?. Bu misal, her tarafca bir misal olarak kabul edilebilir. Bunda hem şirket güzel bir ders-i hukuk almış, hem de Hükümetin mücadele-i mezkûre karışması hasebiyle, ve bahusus karışmak hakkı da olmaması cihetiyle, mesele dostane ve itilâfkârane bir tarzda halledilmiştir. Ve şimdi mütalâat ve maksadımıza hitam vermek için arzumuz, bütün cemiyyat-ı içtimaiyye ve iş-
tariyyeye bütün kuvvetimizle mu-
net etmek. bu gibi cemiyetler teşkili için cesaret vermek ve teşkil etmiye çalışmaktır. Bu gibi meseleler, lâyuad ve lâyuhsa'dır. Bunlar bir günde hal ve faslolanamaz. Zaman, metanet ve devam ittifak lâzımdır.

Aziz kârî... Artık mesleğimizin samimiyet ve mukarin-i hak ve adalet olup olmadığını, muavenet-i lâzimenizin deriğ buyurulması hususunu sizlerin idrak-i vâlânıza terk ederiz.»

«İşçinin Sesi »gazetesinin eski harflerle yazılı başlığı

tırmaz ve böylece ekmeğinden de mahrum edebilir. Kimsenin ona niçin ameleleri çalıştırmıyorsun diye söz söylemiye, cebretmiye hakkı yoktur. Bundan dolayıdır ki, birçok ahvalde (ki burada yalnız birini nazarı tenkit ve tetkikten geçireceğiz) hatta amelenin mecbur olduğu, menfaati öyle icap ettiği zamanlarda bile tatil-i eşgal etmeleri arzu olunmuyor, münasip görülüyor.

Hidemat-ı Umumiyye Nedir?

Gerek bu hidemat-ı Umumiyye ve gerekse memur lâfzının kat'i ve mücez bir tarifi yoktur, ihdas edil-

(Esasen malûm olmalıdır ki, de vâir-i resmiyye memurini ile yine birer memur-u resmi olan reji ve Düyun-u Umumiyye memurları, grev yapamazlar. Aynı veçhile, hem Hükümet-i Osmaniyye memurini meyanında tağdad olunabilecek olan inkıta-ı memuriyetleri de, bütün cemiyet-i beşeriyenin menafiine mugayir bulunan şimendifer, su, gaz, elektrik, tramvay, rıhtım, li-man ameleleri ve müstahdemini de grev icra edemezler.)

Madem ki grev meselesinden bahsettik, o halde hatırmıza gelen

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

